

शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय विटा.

प्रेरणा - मा. डॉ. सौ. गुळवणी मॅडम

सामग्रीदर्शक - प्रा. तेरदाळे एम. एच

प्रशिक्षणार्थी - शिंदे रश्मी विकास

विषय - ज्ञान आणि अभ्यासक्रम

पेज नंबर - 50

Seen

प्राप्ता माहिती आणि ज्ञान या संकल्पना स्पष्ट करून त्यातून फरक स्पष्ट करा.

→ **उपपत्त्य** आहारसामग्रीवर प्रक्रिया करून मिळते ती माहिती होय. माहितीचा शोध अर्ध लावण्याची क्षमता म्हणजे ज्ञान होय जसे रजनीताईचे पचन 70 किलो आहे व उंची 5 फूट आहे ही ज्ञाती माहिती ही माहिती ऐकून जेव्हा डॉक्टर रजनीताईचे वजन तिच्या उंचीच्या मानाने जास्त आहे व आरोग्य जर चांगले रहायचे असेल तर वजन कमी केले पाहिजे असा निष्कर्ष काढतात. तेव्हा डॉक्टरांनी माहितीच्या आधारे ज्ञान निर्माण केले असे म्हणता येईल. माहिती संपादन करण्यात बौद्धिक क्षमतेचा तेवढासा वाटा असतो पण ज्ञान संपादन करण्यासाठी मात्र बौद्धिक कुवतीची आवश्यकता असते. माहिती ही संदर्भाच्या अर्थावर प्रभाव पडत असते.

माहिती :- "असंबंधित असंबंधित वास्तव / तथ्ये जे ऐकून, पाहून, किंवा संप्रेषणाद्वारे प्राप्त होतात त्यांना माहिती म्हणतात.

ज्ञान वाढविण्यासाठी माहितीचा उपयोग होतो. माहितीचे तीन प्रकारात वर्गीकरण करतात यात छापील पुस्तके, माहिती देण्याची प्रक्रिया काही पुरवा किंवा संप्रेषणाद्वारे शालेय अभ्ययन माहितीचे हस्तांतरण कार्यची परिणामकारकता वाढविण्यासाठी केला जातो.

ज्ञान :- "माहितीची संबद्धित वाजु म्हणजे ज्ञान होय. ज्ञान हे तथ्य सत्यता किंवा तत्वे शोच्याशी संबंधित असते. मानवाने ज्ञान ही एक क्षमता असून ती आकलन, स्पष्टीकरण व संकल्पना कृती समजण्यास मदत करते यामधून कसे व का हे प्रश्न प्रतिबन्धित होतात.

प्लेटोच्या मते "ज्ञान म्हणजे आकलन किंवा संवेदन मात्र जॉन लॉक विरमन, शोच्या मते ज्ञानाची संकल्पना ही मूलभूत नसून निर्ग व्याख्या करता येणार नाही. पूर्वानुभवाने आधारे विद्यार्थी ज्ञानरचना करत असतात तसेच पातावणाशी होणाऱ्या आंतरक्रियांमधून विद्यार्थी ज्ञानरचना करतात.

* **माहिती व ज्ञान यातील फरक :-**

माहिती

ज्ञान

१) माहिती स्थिर असते

ज्ञान हे प्रवाही, चेतन्यशील असते.

२) माहितीचे स्वरूप भौतिक असते

ज्ञानाचे स्वरूप मानसिक असते

३) आहारसामग्रीवर प्रक्रिया करून माहिती प्राप्त होते

माहितीचे उपयोजन होते तेव्हा ज्ञान प्राप्त होते.

४) माहितीतील मर्यादा असा तिचा मुख्य अर्थ असतो.

ज्ञानाचा अर्थ हा ज्ञान प्राप्त करणाऱ्याने स्वतःभावलेला असतो.

५) माहिती म्हणजे ज्ञाननिर्मितीसाठीचा कच्चा माल होय

ज्ञान म्हणजे कच्च्या माहितीपासून तयार झालेले पक्के उत्पादन होय.

६) माहितीमध्ये जाणीव, जागृती व अंतर्ज्ञान असते.

ज्ञानामध्ये जाणीव, जागृती व अंतर्ज्ञान सामाविष्ट असते ज्ञान हे व्यक्तीच्या परिपक्वतेवर अवलंबून असते.

७) माहितीचे संक्रमण सहज होते.

ज्ञानाच्या संक्रमणासाठी अध्ययन हेच आवश्यक असते.

८) असंबंधित, असेंबंधित वास्तव। तथ्ये जे रेकॉर्ड, पाचून किंवा संप्रेषणाद्वारे प्राप्त होतात त्यांना माहिती म्हणतात

माहितीची संबद्धित वाजू म्हणजे ज्ञान होय.

९) अभ्यास, संप्रेषण, संशोधन, सूचना याद्वारे मिळालेले ज्ञान

९) तथ्य, सत्यता किंवा तत्त्वे यांच्याशी संबंधित

प्र२ रा गिजुभाई बघेका यांच्या बासकेंद्रित शिक्षणविषयक विचार स्पष्ट करा.

→ संपूर्ण भारतभर गिजुभाई बघेका हे विद्यार्थी केंद्रित शिक्षणपद्धतीचे जनक आणि शिक्षक प्रशिक्षक म्हणून विख्यात होते. त्यांनी पूर्ण प्राथमिक शिक्षणाचा पाया घातला आणि मुलांच्या शिक्षणासाठी आपले संपूर्ण आयुष्य वेचले म्हणूनच त्यांना भारतातील पूर्ण प्राथमिक शिक्षणाचे जनक असे हे खिल्ल म्हटले जाते.

जर्मन शिक्षणतंत्र फ्रीबेल याने बासकांना शिक्षण देण्यासाठी १९३७ मध्ये बासोद्वयान पद्धतीच्या आणि बासकांना शिक्षण देण्याच्या अनोख्या कार्यामुळे मॉरेसरी मॅडम प्रभावित झाल्या आणि त्यांनी इटलीमध्ये १९०७ मध्ये बासकांसाठी पहिली शाळा सुरु केली याचाच परिपाक म्हणून संपूर्ण जगभर पूर्ण प्राथमिक आणि प्राथमिक शिक्षण सततपूर्ण वाढू लागले आणि बासकेंद्रित शिक्षणाकडे लक्ष केंद्रित केले डॉ. मारिया मॉरेसरी व अॅनी बेझंट यांच्या शैक्षणिक कार्याने प्रभावित होऊन गिजुभाई बघेका यांनी गुजरातमधील भावनगर येथे बासशिक्षणतंत्र कार्याने स्वतःला झोकून दिले त्यांनी त्यांच्या मित्रांच्या सहकार्यामुळे नूतन बासमंदिर सुरु केली आणि त्याद्वारा बासकांना शिक्षण देऊन सर्वांगीण विकास बघवण्यासाठी या शाळांच्या माध्यमातून प्रयत्न करणात आले.

गिजुभाई बघेका यांचे शिक्षणविषयक विचार -

- १) प्रत्येक बासकांना स्वतःची आंतरिक विकासशक्ती असते.
- २) बासकांमध्ये मुळातच स्वयंशिक्षित असणे कारण निसर्गातच स्वयंशिक्षित असते आणि बासक हे त्या निसर्गाचा एक उच्चतम भाग असते.
- ३) शिक्षकांना आणि विद्यार्थ्यांना एकमेकांजवळ आणायला गोष्टीसारखी दुसरी जाणू नाही.
- ४) खेळामधूनच खरे शिक्षण देता येते. म्हणूनच चरित्र्य बहते.
- ५) इतिहास गोष्ट पद्धतीने सांगितला तरच रंजक होईल.
- ६) मुलांना गणपू नये. त्यांच्या सन्मान करावा.

७) मारुन अथवा भाडाने मुले शुद्धारत नाहित तर त्यामुळे भाचार वनतात.

८) मुलांमध्ये खूप चांगली निर्णय क्षमता असते.

९) मुले चुकत असतात आपण असतो मुलांच्या चुका काढण्याचा आपल्याला अधिकार नाही.

१०) परीक्षा या हुड्डार विद्यार्थी मोजण्यासाठी ठेवू नये, तर त्यांच्या सुयोग्य दिशेने विकास व्हावा हा तर अभ्यासक्रमाचा उपाय आहे.

११) शाळा कशी असावी ह्या दिकाणी मुलांनी श्मावे, शांतावे धरी जाण्याचे नाव ठेवू नये.

१२) गिजुमई बघेका हे त्यांच्या 'दिवास्वप्न' कार्यासाठी प्रसिद्ध केले या दिवास्वप्नांमध्ये त्यांनी त्यांच्या अस्थापन शास्त्रीय कल्पनांबाबत विचार मोडलेसे आहे. गिजुमईचा वास्तवामध्ये असणाऱ्या चांगुलपणावर विश्वास होता. त्यांच्या असा विश्वास होता की मुले शाळेवर प्रेम करतात. आणि शिक्षकांवरही प्रेम करतात. पण शिक्षकांनी त्यांचा आदर केला पाहिजे.

गिजुमईंनी वास्तविकांच्या कारकविकासावर भर दिला त्यांनी विद्यार्थीकेंद्रित शिक्षणाचा प्राधान्य दिले त्यासाठी त्यांनी गोष्ट सांगणे गोष्टींरूप अध्ययन, खेळ, नाटक, कातरकाम, छडीकाम अशा विद्यार्थी केंद्रित कार्यपद्धतीचा पुरस्कार केला. त्यांचे असे म्हणणे होते की शिक्षकांनी या पद्धतीचा अभ्यासक्रमाशी सहसंबंध जोडला पाहिजे. त्यामुळे बालक चिकित्सकपणे विचार करतो दिवास्वप्नांमध्ये खेळ आणि शिक्षण याविषयी लेखन केलेले आहे.

प्रश्न लोकशाहीचा अर्थ सांगून लोकशाही शिक्षणाची ध्येय किंवा उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

→ भारत लोकशाहीप्रधान देश आहे लोकशाही प्रजासत्ताक या नावाने देखील संबोधली जाते. भारतीय धर्तरेच्या उद्देशापत्रिकेत 'लोकशाही किंवा प्रजासत्ताक' या शब्दाचा स्पष्ट उल्लेख केलेला आहे. धर्तरेने जनतेचे सर्वाभौमत्व मान्य करून प्रतिनिधित्व लोकशाही शासनपद्धतीचा पुरस्कार केलेला आहे.

भारतीय घटनेने लोकशाहीचा अर्थ अंकुशित दृष्टीकोनातून घेतलेला नव्वते राजकीय लोकशाहीतून ठी सामाजिक लोकशाहीत तसेच शैक्षणिक लोकशाहीत आले पाहिजे.

स्वातंत्र्य, अमता, बंधुता ही तत्वे राजकीय आवे पाहिजे अंतर्भूत आली अमता शैक्षणिक लोकशाहीत आवे पाहिजे प्रस्थापित होऊ शकते. घटनेतून समतेचे तत्त्व मिळविले आहे. परंतु शैक्षणिक आर्थिक, सामाजिक जीवनात अमता प्रस्थापित होऊ शकले नाहीत. यामुळे राजकीय लोकशाही धोक्यात येऊ शकते. राजकीय लोकशाही धोक्यात न येऊ देण्यासाठी शिक्षणाच्या प्रयत्न केला पाहिजे. स्वातंत्र्य, अमता, बंधुता ही लोकशाहीची मूल्ये संजविण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे. स्वातंत्र्य, अमता, बंधुता हे भारतीय राज्यघटनेचे चार आधारस्तंभ आहेत.

लोकशाहीला इंग्रजीमध्ये Democracy असे म्हणतात, Demos म्हणजे People (लोक/जनात) व Krate म्हणजे Power (सत्ता/शाही) यावरून Democracy म्हणजे 'लोकशाही' होय.

लोकशाहीच्या व्याख्या :-

1. Democracy is a form and a method of government where by revolutionary changes in the economic and social life of the people are brought about without bloodshed. — Dr. Babasaheb Ambedkar.

लोकशाही म्हणजे शासनव्यवस्थेचा एक असा प्रकार व पद्धती कि ज्यामुळे जनतेला आर्थिक व सामाजिक जीवनात रक्तपाताशिवाय क्रांतिकारक परिवर्तन घडवून आणले जाते.

2. Democracy is the Government of the people by the people and for the people. — Abraham Lincoln.

लोकशाही म्हणजे लोकांची, लोकांकडून व लोकांसाठी चालविलेली शासनप्रणाली होय.

भारताला स्वतःचे तत्त्वज्ञान आहे. भारताची जीवनमूल्ये सत्य, अहिंसा, बंधुभाव, शांता आणि सहजीवन आहेत अशा मूल्यांनी युक्त असलेल्या नागरिकांची भारताला गरज आहे. केवळ शिक्षणाद्वारे असा नागरिक लडू शकतो असा लोकशाही शासन प्रणालीला विश्वास वाटतो.

Tutorial (Sem-2)

- विषयाचे नाव - अध्ययन आणि अध्यापन
- मार्गदर्शक - प्रा. जाधव आर. पुम.
- प्रशिक्षणार्थी - कु. शिंदे साग्यश्री राजेंद्र
- शेल नं - 17

मार्च - 2022/23

५) अध्ययन म्हणजे काय सांबून अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

अध्ययन -

आपल्या जन्मापासून शोक्तात्म्या परिस्थितीशी आपणास मिळते जुळते ह्यावे लागते. "शोक्तात्म्या वता - वरणाशी समायोजन करणाऱ्या कुवत म्हणजे अध्ययन." अध्ययन म्हणजे वर्तनातील कायमस्वरूपी धडून येणाऱ्या अणुसित बदल होय. अध्ययन प्रक्रियेत अनुभव होण्याच्या व त्या अनुभवातून वर्तन सुधारण्याच्या प्रक्रियेला विशेष महत्त्व आहे. या प्रक्रियेत भाषिक, संकल्पनात्मक, भावात्मक क्रियात्मक या सर्वांचा समावेश होतो. अध्ययन ही अशी बहुसंगी किंवा विविध अंगी प्रक्रिया आहे.

व्याख्या - "अध्ययन म्हणजे परिस्थितीला अनुकूलन केलेल्या क्रियेमध्ये हेतूपूर्ण व टिकाऊ स्वरूपाचे बदल."

अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक -

१) **अध्ययनादरिशी संबंधित घटक** - वय, लिंगभेद, बुद्धिमत्ता, क्षमता, पूर्वसंपन्न, अभिरुची, गरजा, प्रेरणे आणि समायोजन, ज्ञानात्मक पातळीवरील स्थेना, कौशल्ये, अवधान, प्रेरणा, थकवा, परिपक्वता, सवयी, सज्जता आणि मानसिक कर्त.

२) **अध्यापकाशी निगडीत घटक** - प्रभावी व्यक्तीमत्त्व, प्रामाणिकपणा, अध्यापन कौशल्य, अध्यापन मनोरंजन, मानसिक आरोग्य, स्वभाव, विषयावर्ती प्रभुत्व, वेगवेगळ्या अध्यापन पद्धतींच्या वापर, प्रयोजशीलता, सृजनशीलता

३) **कुटुंबाशी संबंधित घटक** - सुसंवाद, संस्कार, आर्थिक परिस्थिती, कुटुंबातील सदस्यांची संख्या, बाहणीमान, आरोग्य, वातावरण, विचार, कुटुंब पद्धती, पालकांचे शिक्षण, पालनपोषण, चांगल्या सवयी, शिस्त

५) शाळेची संबंधित घटक - शिक्षक, प्रयोगशाळा, ग्रंथालय, शाळेचा परिसर, शैक्षणिक चित्रपट, अध्यापन खोली, मनोरंजनाची साधने, हवेशीर वातावरण, पिण्याच्या पाण्याची सुविधा इ.

७) अध्ययनाशी संबंधित घटक -

• अवधान

• अफिरुची

• वय

• निगमोद

• बुद्धिमत्ता

• कटाळा व शकवा

• समायोजन क्षमता

• मानसिक आरोग्य

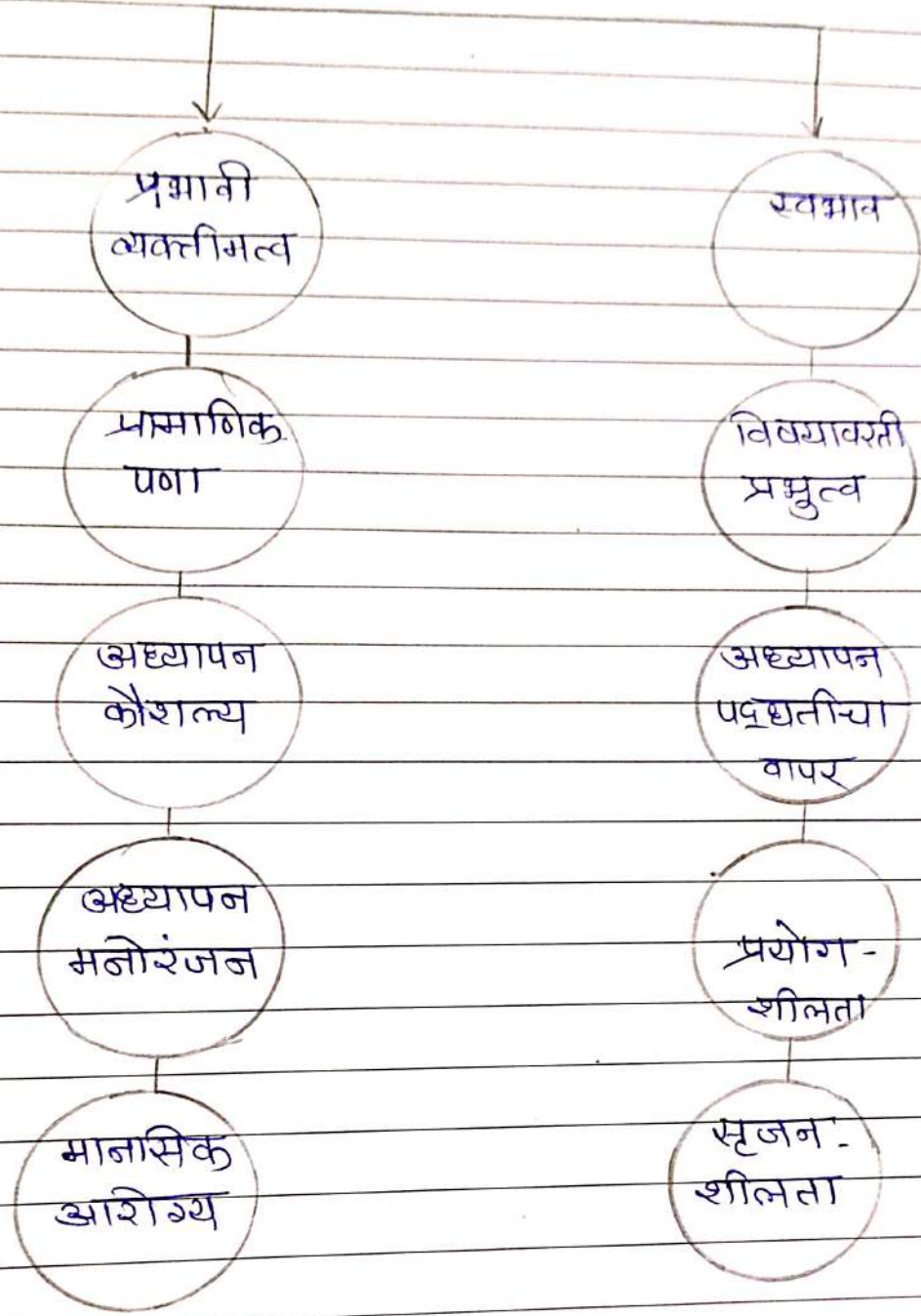
• प्रेरणा व प्रेरके

• स्मरण - विस्मरण

• अध्ययनाशी निगडीत गरजा

१) अवधान - अध्ययन करत असताना अवधान म्हणजे लक्ष्य असणे म्हणजे असते. जर आपले अवधानच केंद्रित झाले नाही तर त्यांचा परिणाम हा अध्ययनावर होत असतो.

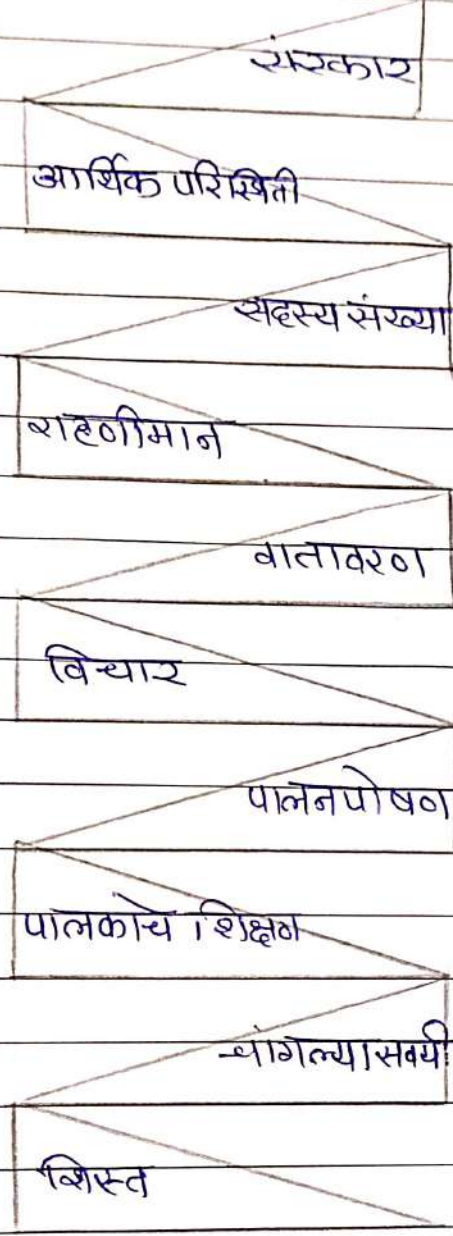
● 2) अध्यापकाशी संबंधित घटक -



1) प्रभावी व्यक्तीमत्व - शिक्षकाचे व्यक्तीमत्व हे चांगले असणे महत्त्वाचे आहे. आरोग्यसंपन्न, रुबाबदार, शरीर-बळी, आवाज गोड या गोष्टी असल्या. शिक्षकांना विद्यार्थ्यांशी मित्रत्वाचे नाते प्रस्थापित करता येते.

2) प्रामाणिकपणा - व्यक्तीमत्वाबरोबरच प्रामाणिकपणा हा घटक महत्त्वाचा आहे. विद्यार्थी शिक्षकांचे अनुकरण करत असतात त्यामुळे हा गुण अध्ययनावर परिणाम करतो.

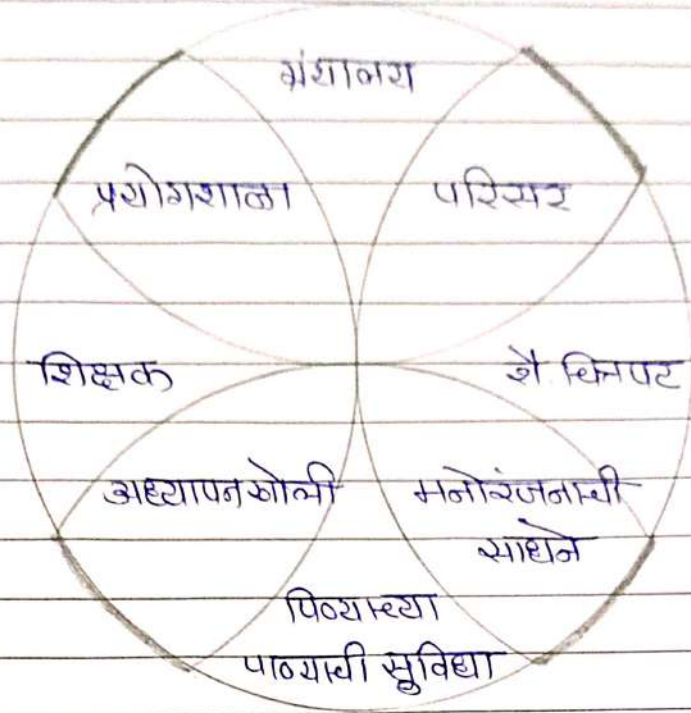
● कुटुंबाशी संबंधित घटक -



१) संस्कार - कुटुंबातून संस्कार चांगले मिळणे ही सहत्त्वपूर्ण गोष्ट आहे. कुटुंब ही अनौपचारिक शिक्षण देणारी संस्थाच आहे. बोलण्याकडे, चालण्याकडे, वागण्याकडे धरातील व्यक्तीचे लक्ष असणे पाहिजे.

२) आर्थिक परिस्थिती - कुटुंब ही पालनपोषण करत असते. आर्थिक परिस्थिती ही चांगली असेल तर अध्ययन होता येईल. काहीना शिक्षणाची इच्छा असते परंतु पैसे उपलब्ध नसल्यामुळे शिक्षण घेता येत नाही. त्यामुळे अध्ययनावर

● 47 शाळेची संबंधित घटक -



१) शिक्षक - अध्ययन प्रक्रियेत शिक्षक ही महत्त्वपूर्ण घटक आहे. शाळेमध्ये बौद्धिकदृष्ट्या प्रगत व अप्रगत विद्यार्थ्यांसाठी अध्ययनविषयक सोयी करणे आवश्यक असते. प्रत्येक वर्गात बुद्धिमान विद्यार्थी आणि निर्बुद्ध विद्यार्थी संख्येने कमी असतात ते ओळखू मार्गदर्शन करणे आवश्यक असते.

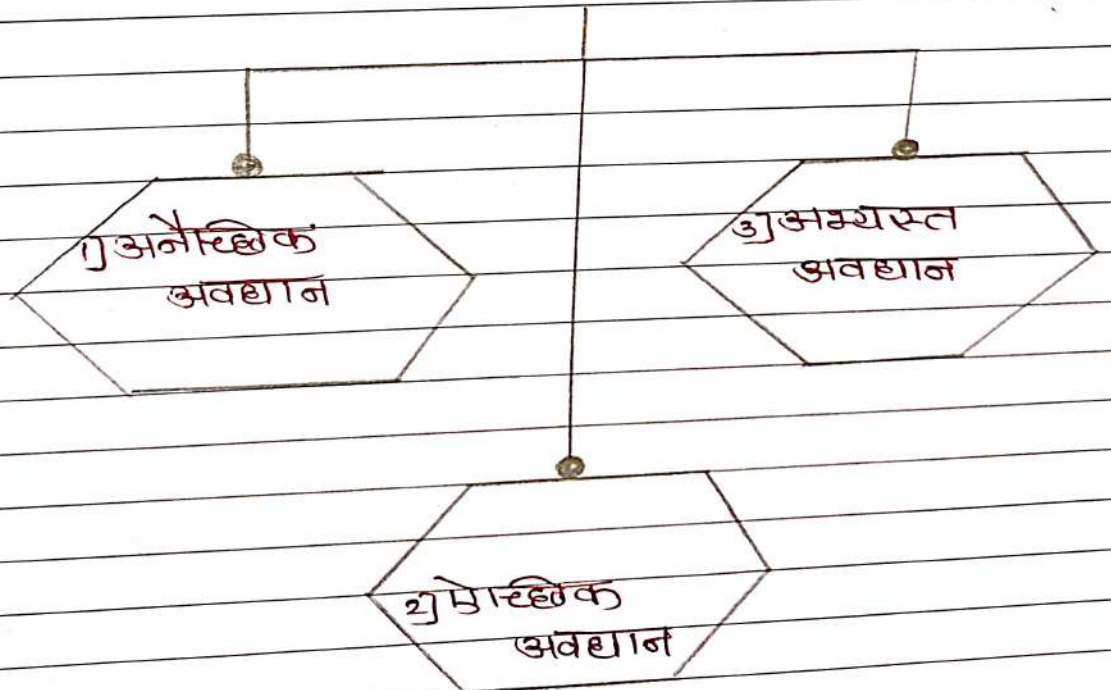
२) अध्यापन सोनी - अध्यापन सोनीचा परिणाम अध्ययनावर होत असतो. वर्गात भरपूर उजेड आला पाहिजे. वर्गमोठे, समेदासमीर खिडक्या, हवेशीर पाहिजे. कोण्ट अंधाच्या वर्गाचा अध्ययनावर विपरीत परिणाम होते. वर्गाची उंची जास्त हवी वर्गाना अल्हाददायक रंग असावा. वर्ग यलविनेना असेल तर अध्ययनासाठी उत्तम वातावरण मिळते होते.

३) पिढ्याच्या पाठ्याची सुविधा - पिढ्याच्या पाठ्याची सुविधा ही विद्यार्थ्यांसाठी आवश्यकता असते. अध्ययन करत असताना थकवा जावना तर पाठ्याची आवश्यकता भासते.

2) अवधान म्हणजे काय ते सांगून अवधानाचे प्रकार स्पष्ट करा
अवधान - ज्या गोष्टीबद्दल आपल्या मनात आवड असते ती गोष्ट करताना आपल्याला खुबूद अनुभव येतो ती गोष्ट आपल्याला आवडते ती गोष्ट आपण मनापासून करतो. याने कनेसारख्या विषयात खुबूदया अध्ययनार्थीची अभिरुची असते म्हणून तो विषय त्याचे अवधान आकर्षून घेतो.

त्या विषयात त्याचे अवधान टिकून राहते. अभिरुची किंवा आवड अवधानातून प्रत्यक्ष येते. अवधानातून अभिरुची व्यक्त होते. त्या अर्थाने अभिरुची ही अवधानाची जननी होय. अवधान मुकाच गोष्टीवर दीर्घकालपर्यंत केंद्रित करता येत नाही. अवधान मुख्या फुलपाखराप्रमाणे मुका विषयावरून दुसऱ्या विषयावर झेप घेत असते. मुकाच वेळी अनेक गोष्टीवर अवधान केंद्रित करता येत नाही. आपले मन चंचल असल्यामुळे अवधान मुका गोष्टीवर फार वेळ टिकत नाही. मात्र अभ्यासाने अवधान मुकागतीचा काल वाढविता येतो.

अवधानाचे प्रकार -



1) अनैच्छिक अवधान (Involuntary Attention)

व्याख्या - "ज्या अवधानात आपली इच्छा असो किंवा नसो मुखाद्वया गोष्टीकडे आपले लक्ष जाते व तेथे केंद्रित होते. अशा प्रकारच्या अवधानांना अनैच्छिक अवधान असे म्हणतात."

- उदा.** - 1) स्तव्यावरून जात असताना घाल्य इमारतीकडे लक्ष जाते
- 2) अपघात दिसना की लक्ष जाते.
 - 3) संगिताकडे गानाचा ओघ वळतो.
 - 4) परकशीमधील जोकरकडे लक्ष जाते.

2) ऐच्छिक अवधान (Voluntary Attention)

व्याख्या - "मुळात आकर्षण नसलेल्या गोष्टीकडे जाणीवपूर्वक लक्ष देण्यासाठी बरेच प्रयत्न करावे लागतात आपली इच्छा-शक्ती वापरावी लागते. अशा प्रकारच्या अवधानास ऐच्छिक अवधान असे म्हणतात."

- उदा.** - 1) पुस्तकाचे परिक्षा काळात वाचन केले जाते.
- 2) कथा काढंबरीचे वाचन केले जाते.

3) अग्र्यस्त अवधान (Habitual Attention)

व्याख्या - "मुखाद्वया विषयाकडे सुरुवातीस हेतुपूर्वक लक्ष द्यावे लागते. त्या विषयाची गोडी पुढे वाढत जाते. त्या विषयात अधिकाधिक यशही मिळत जाते. असे झाले की त्या विषयाकडे सहजासहजी आपले लक्ष आकर्षिते जाते अशा प्रकारच्या अवधानास अग्र्यस्त अवधान असे म्हणतात."

- उदा.** - 1) मुखाद्वया गायक गाणे गात असताना.
- 2) चित्रकार चित्र काढत असताना.
 - 3) संशोधक शोध घेत असताना.

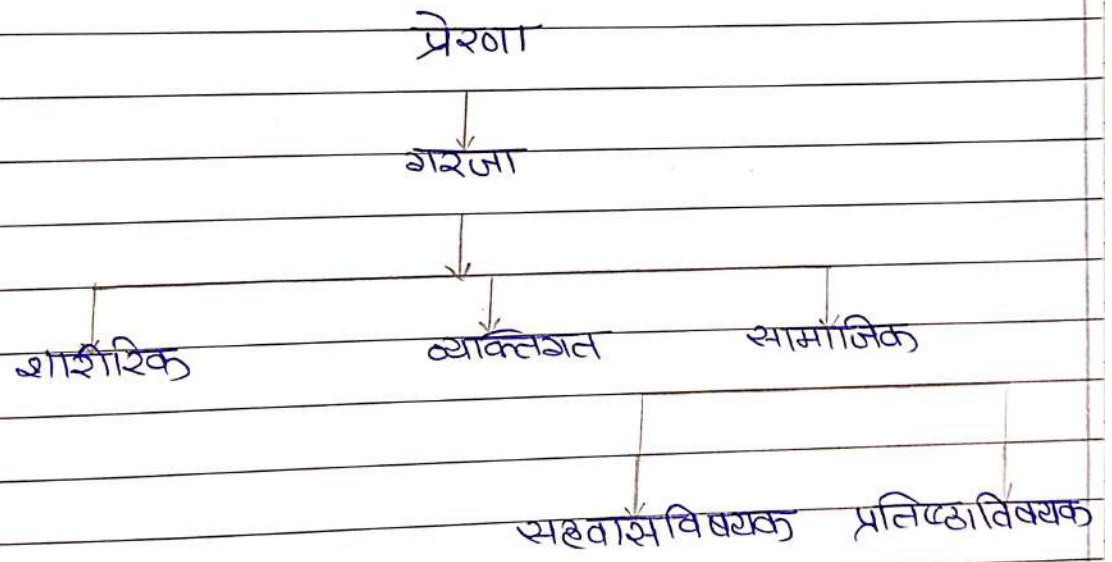
ब) प्रेरणा म्हणजे काय ते सांगून प्रेरणेचे विविध प्रकार व विविध प्रेरणेच्या बाबी स्पष्ट करा.

प्रेरणा -

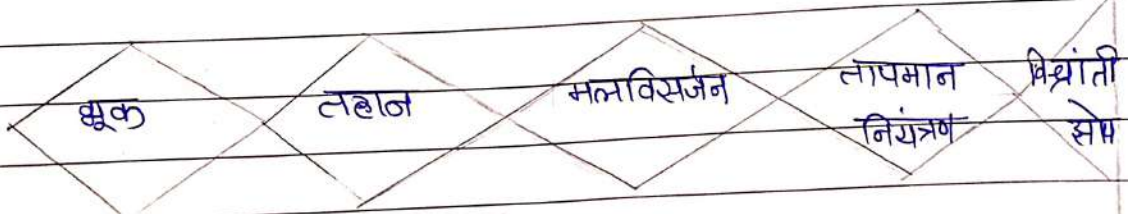
मानसाच्या होवून विविध प्रकारचे वर्तन दडत असते या प्रत्येक प्रकारच्या वर्तनामागे मुळावी प्रेरणा असते. प्रेरणा म्हणजे व्यावहारिक शब्दात चालना किंवा स्फूर्ती होय. ही मुक्त शक्ती आहे. या शक्तीत वर्तनाला दिशा प्राप्त करून देण्याचे सामर्थ्य आहे. मानवी वर्तन कमी-अधिक प्रमाणात सारखे वाटत असेल तरी त्यात खूपच विविधता आहे.

“साह्य गाठल्यासाठी प्रवृत्त करणाऱ्या, विशिष्ट दिशेने वाटचाल करावयास लावणाऱ्या आणि वर्तनासाठी उत्साह टिकवून धरणाऱ्या शक्तीचे मिश्रण म्हणजे प्रेरणा होय.”

प्रेरणेचे विविध प्रकार -



अ) शारीरिक गरजा -



1) झुक - शरीराची वाढ होव्यासाठी तसेच शरीरातील पेशींची झीज भरून काढण्यासाठी अन्नाची गरज लागते.

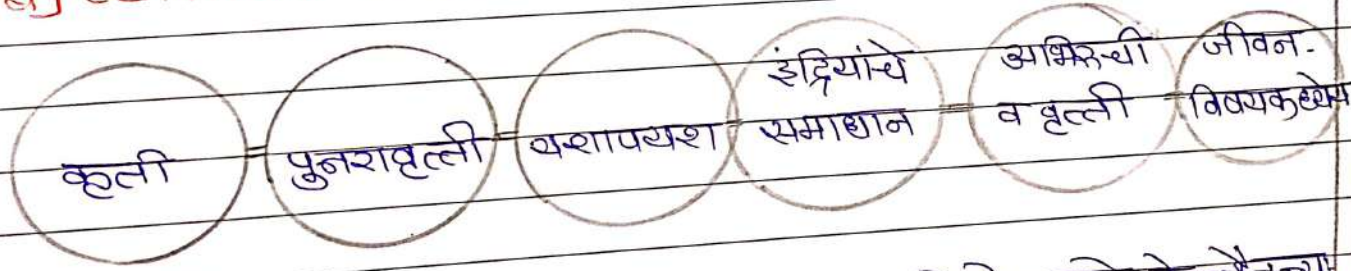
2) तहान - झुक आगविणे ही जशी आवश्यक तशी तहान आगविणेही अत्यंत जरुरीचे असते. रक्ताचा दाटपणा पाळ्यामुळे टिकविना जातो.

3) मल्ले विसर्जन - कार्बन डाय ऑक्साईड, मल, मूत्र आणि हान शरीराबाहेर टाकून शरीराचे स्वास्थ्य टिकविणे जाते.

4) तापमान नियंत्रण - शरीरातील आतील तापमान आणि वातावरणाचे तापमान आतील समतोल राखला जातो.

5) विस्रांती आणि झोप - कामाचा थकवा दूर करून शरीर पुन्हा ताजेतवाने होव्यासाठी तसेच शरीरातील पेशींची झीज भरून काढण्यासाठी प्रत्येक व्यक्तीस विस्रांती आणि झोपेची आवश्यकता असते.

ब) व्यक्तिगत गरजा -



1) कृती - व्यक्तीला सतत काहीतरी करविसे वाटते हे जैतन्याचे लक्षण आहे. लहान मुले सुद्धा सतत काही ना काहीतरी कृती करत असतात.

2) पुनरावृत्ती - मुखाही गोष्ट किंवा कृती पुनःपुन्हा केव्याने कौशल्य दृढ होते. लुकतेच उभे राहण्यास शिकलेले मूल वारंवार पडते. पुनःपुन्हा ते उभे राहण्याचा प्रयत्न करते.

Paper - 7

Rubrics & Portfolio

सा विद्या या विमुक्तये

मॉडर्न एज्युकेशन सोसायटी, विटा

शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, विटा

Practical - Rubrics & Portfolio

प्रात्यक्षिकाचे नांव :

मुख्यनिर्देशिकासाठी

अध्ययन पेपर क्रमांक - 07

प्रेरणा :

प्रा. डॉ. सौ. गुळवणी. पुम. व्ही
रुबिक्स

मार्गदर्शक:

प्रा. वाटील. पुस. पुन

प्रा. साळवे. पुस. पुस

शिक्षक प्रशिक्षणार्थी :

जाधव. वैशाली अमोत्य

रोल नंबर :

45

सेमिस्टर - II

शैक्षणिक वर्ष - २०२२-२३





अनुक्रमणिका

अ. क्र.	तपशील	दिनांक	सही
१	प्रस्तावना	१७-७-२०२३	
२	शुबिक्ष - संकल्पना	१७-७-२०२३	
३	शुबिक्ष - वैशिष्ट्ये	१७-७-२०२३	
४	शुबिक्ष निकषाचे - वर्णन	१७-७-२०२३	
५	शुबिक्ष शिक्षक व्यक्तीमत्त्व	१७-७-२०२३	
६	अहवाल	१७-७-२०२३	

रुग्णिक निकषाचे वर्णन

क्र	घटक	निकष	वर्णन
१	आशरीरिक स्थिती सामाजिक आर्थिक पाश्वभूमी	उत्कृष्ट	वय ३२, वजन- ६१ किग्रा उंची ५.३ फूट Body mass index अपेक्षित निकषाप्रमाणे:- सदृह व निरोगी हिमोग्लोबीन १२.५ कोडुंबिक परिस्थिती चांगली आहे. दर्जेदार राहणीमान सामाजिक कार्ये स्वयंपूर्ण सहभाग सामाजिक कार्ये जसे गणपती उत्सव यामध्ये होणाऱ्या कार्यक्रमां जसे शुद्धता अभियान यामध्ये सहभाग होता. निवसनी - मला कोणत्याही प्रकारचे व्यसन नाही.
२	अभिव्यक्ती (हस्ताक्षर)	चांगले	माझे अक्षर शुद्ध आहे. स. तसेच वर्णवृत्त शुद्ध अक्षर आहे.

अ. क्र.	घटक	निकाष	वर्णन
	अभिव्यक्ती (कलाविव्कार)	उत्कृष्ट	कलांच्या सहभाग → खेळ कलाविव्कार स्पर्धांमध्ये मी लहानपणी सहभागी होते. मी खेळ या कलेमध्ये खूप बक्षिय मिळवली आहेत. तसेच कायक्रमाचे यशस्वी आयोजन करून त्यामध्ये उत्सूनी सहभाग घेते. प्रत्येक कलाविव्कारामध्ये मी सर्जनशीलतेचे दर्शन.
③	सभ्यता व शिस्त	उत्तम	<ul style="list-style-type: none"> • नम्रपणे बोलण्याचा प्रयत्न - माझ्यापेक्षा मोठ्या - व्यक्तींना वडीलघाण्या माणसांना मी नम्रपणे बोलण्याचा प्रयत्न करते. • माझ्या प्रत्येक कामाच्या बाबतीत वेळेचे नियोजन करून काम करते. • विद्यालयातील नियमांचे पालन करते. विद्यालय व समाजात सभ्य-वर्तन करते. वागते.
	व्यासंग (पुस्तक परीक्षण)	उत्तम	वाचनाची आवड आहे. सार्वजनिक ग्रंथालयाचा वापर करते. मी पाठ्य-पुस्तकांचे परीक्षण करते. तसेच वृत्त-पत्रांचे वाचन रोज करते. तसेच स्पर्धा परीक्षासाठी महत्वाची माहिती आहे. ती लिहून घेते व कात्रण देखील काढते. मी पुस्तक प्रदर्शनांना देखील भेटी देते. व मला आवडलेले पुस्तक प्रदर्शनांना प्र खरेदी करते. मी केलेला कात्रण संग्रह माझ्या वाचनांचे दाखले देते.
④	(क्षेत्रभेट/सहय)	वैचारिक बदल:	मी सहलीमध्ये मित्र-मैत्रीणी सोबत जाण्यास तयार होते. मग ती कितीही दिवसांची असो. मला नवीन ठिकाणांची

अंक	घटक	निकष	वर्णन
-----	-----	------	-------

माहिती घ्यायला व पाहायला
भावडतात.

5) व्यवस्थापकीय समाधान
कौशल्य कारक

मी व्यवस्थापकीय कौशल्याबाबत सतत
कृतीशील असते. मी सतत प्रयत्नशील
राहते.

6) सर्जनशीलता उत्तम

प्रत्येक कृती नाविन्यपूर्ण पद्धतीने
करते. व इतरांकडून ते काम योग्य पद्ध-
तीने कश्याचा प्रयत्न करते. प्रत्येक कृती
करताना त्याबाबत जिजासू वृत्ती तयार
करून त्या विषयाची संपूर्ण माहिती
घेव्याचा प्रयत्न करते.

7) आश्चर्यमान उत्कृष्ट

मी कोणत्याही विषयाचा अभ्यास
करताना त्याची पूर्ण माहिती घेत.

उदा:-

गणित विषयाचा अभ्यास करताना
लागणारी सुत्रे, प्रमेय, व्याख्या, यची नोंद
ठेवते व त्याचा उपयोग करून गणिते सोडविते
आकडेमोड पटकन होव्यासाठी नवनवीन
पद्धतीचा वापर करते. नवनवीन पुस्तकांचा
वापर करून विषयाची माहिती घेत.

8) सकारात्मक
वृत्ती उत्तर-
दायित्व

उत्कृष्ट

मला माझ्या देशाचा खुब अभिमान
वस्तो. व आदर आहे. आपल्या जबाब-
दाव्या मी स्वच्छेने पार पाडते.
समाजतील विविध कार्यक्रमात
सहभागी होते. समाजामध्ये परिवर्तन
घडवून आणव्याचा प्रयत्न करते.

रुबिक :- शिक्षक व्यक्तिमत्व

छात्राध्यापकाचे नाव - जाधव वैशाली अमोल
शेअ नंबर - 45

माह	शारीरिक	अभिव्यक्ती		सभ्यता	वाचन / व्यासंग	
	स्विकी सप्त- जिक आयुक्त पाश्वक्ष्मी	हस्ताक्षर	कलाविक्रम	व शिक्ष	पुस्तक परीक्षण	क्षेत्रभेट रहल.
	1	2	3	4	5	6
	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5

जुलै	कुवेल शाधारण शमाधानकारक चाठोपी उत्कृष्ट	ऑगस्ट	शामान्य शमाधानकारक चाठोपी उत्कृष्ट	सप्टेंबर	शामान्य शमाधानकारक चाठोपी उत्कृष्ट	ऑक्टोबर	शामान्य शमाधानकारक उत्कृष्ट	नोव्हेंबर	शामान्य शमाधानकारक उत्कृष्ट	डिसेंबर	शामान्य शमाधानकारक उत्कृष्ट	जानेवारी	शामान्य शमाधानकारक उत्कृष्ट	फेब्रुवारी	शामान्य शमाधानकारक उत्कृष्ट	मार्च	शामान्य शमाधानकारक उत्कृष्ट
------	---	-------	---	----------	---	---------	-----------------------------------	-----------	-----------------------------------	---------	-----------------------------------	----------	-----------------------------------	------------	-----------------------------------	-------	-----------------------------------

माहे

व्यवस्थापकीय
कौशल्य

सर्जनशीलता

भाषाज्ञान

सकारक
वृत्ती उत्तर-
दायित्व

7

8

9

10

1

2

3

4

5

1

2

3

4

5

1

2

3

4

5

1

2

3

4

5

असमाधानकारक

सामान्य

समाधानकारक

उत्तम

उत्कृष्ट

असमाधानकारक

साधारण

समाधानकारक

उत्तम

उत्कृष्ट

असमाधानकारक

सामान्य

समाधानकारक

उत्तम

उत्कृष्ट

असमाधानकारक

सामान्य

समाधानकारक

उत्तम

उत्कृष्ट

अनुक्रमणिका

क्र	तपशील	दिनांक	सही
1	प्रस्तावना		
2	विद्यार्थी संचिका (Portfolio)		
3	विद्यार्थी संचिका आराखडा		
4	अहवाल		

विद्यार्थी संचिका आराखडा

संचिकेत समावेश करावयाच्या बाबी

विषय

- * समानार्थी शब्द
- * विरुद्धार्थी शब्द
- * प्रवासवर्णनपर लेखन
- * शब्दसंग्रह
- * कविता
- * स्वाध्याय / गृहपाठ / गृहकार्य
- * म्हणीचा संग्रह
- * अभंगांचा समूह
- * शब्दाच्या जाती

भाषा

- प्रात्यक्षिके
- नाविन्यपूर्ण उपक्रम
- प्रकल्प
- उपकरणांचे संकल्पन
- धातू
- अधातू
- खनिजे
- नैसर्गिक साधनसंपत्ती
- मूलद्रव्ये
- संयुगे
- मिश्रणे
- नवीन संशोधने

विज्ञान

- प्रमेय
- आलेख
- युत्राचा संग्रह
- नियमाचा संग्रह
- वर्गमुळ

गणित

• रेषा

शैचिकेत समावेश करायच्या बाबी

	विषय
* ऐतिहासिक वास्तूंची चित्रे	इतिहास
* ऐतिहासिक संदर्भ	
* कालखंड	
* ऐतिहासिक गड/ किल्ले	
* प्राचीन संस्कृती	
* नागरिकांचे हक्क	नागरिकशास्त्र
* कर्तव्ये	
* लोकशाही पध्दती	
* कायदे	
* कलमे	
* चित्रसंग्रह	
* मूलभूत अधिकार	भूगोल
* भौगोलिक संबंध लावणे	
* नकाशे	
* आवेश	
* घटना	
* प्रतिकृती	
* फोटो	कायनिभव
* प्रात्यक्षिके	
* खडकांचे प्रकार	
* विविध पठारे यांची माहिती	
* कलाकुशरीच्या वस्तूंचा संग्रह	
* प्रकल्प	
* विनाकाम	
* मातीची खेळणी	
* टाकाडुपाथून टिकाडु	
* नाविन्यपूर्ण उपक्रम	
* कृतियुक्त ज्ञान	

अहवाल

गॉर्डन पुण्युकेशन सोसायटीचे शिक्षणशास्त्र
महाविद्यालय विटा (बी. एड कॉलेज) येथे शिवाजी
विद्यापीठाने निर्धारित केलेल्या अभ्यासक्रमानुसार पेपर
क्र - 7 'मुख्यनिर्देशांसाठी अध्ययन याचे अध्यापन
केले. या पेपरमधील शिक्षकनिर्मित चाचणी किंवा
प्राविण्य / संपादन चाचणीची निर्मिती या घटकांमध्ये
सारांश तक्त्यांचा वापर करून योग्य प्रकारे घटक
चाचणीसाठीही प्रश्नपत्रिका कशी तयार करावी. याविषयी
सखोल माहिती आम्ही घेतली व त्यानुसार पुढे
जमुना घटकचाचणी प्रश्नपत्रिका मी तयार केली आहे.
तसेच विद्यार्थी संचिका कशी तयार करावी.
विद्यार्थी संचिका व त्यापासून होणारे फायदे व त्याच्या
मर्यादा याविषयीचा अभ्यास केल्याने त्या विद्यार्थी संचिकेचे
स्वरूप व व्याप्ती याचे महत्त्व आमच्या लक्षात आले आहे.
तसेच प्राविण्य चाचणी निर्मिती या प्रात्यक्षिकामुळे प्रश्नपत्रिका
कशी तयार करावी याचे ज्ञान आम्हाला मिळाले.
हे प्रात्यक्षिक पूर्ण करण्यासाठी प्रा. पाटील, पुस.
पुन. या सरांनी आम्हाला खुप मोलाचे मार्गदर्शन व
सहाय्य केले. तसेच प्रा डाॅ. सौ. शुक्लवणी पुम. व्ही
यांनी हे प्रात्यक्षिक पूर्ण करण्यास प्रेरणा दिली. त्याबद्दल
मी त्यांचे मनापासून आभार मानतो.

धन्यवाद !

मागदर्शक सही

Visit to Innovative School & Centers

शाळा व

नाविप्र्यापूर्ण

आस्थापन

आस्थापन

स्त्रोत केंद्रांना

भेटी.

प्रात्यक्षिकाल सहभागी प्रशिक्षणार्थी

प्रशिक्षणार्थी नावे

फोटो

1. सूर्यवंशी स्नेहलता सदाशिव



2. दिक्षित माधुरी सुरेश



3. शिंदे भाग्यश्री राजेंद्र



4. जाधव वैशाली ममोल



5. तडवळकर सिमा महादेव



6. निकम अश्विनी उत्तम



7. कोणे अर्चना गणेश



8. सावंत शिखर सुरेश



9. गायकवाड पूनम शंकर



10. धनवडे विशाल बाळासो



11. पंडित अभिजित उदयकुमार



12. चव्हाण गणेश शंकर



13. मोरे गितीजली दिलीप



14. लोढे निकिता तुषार



15. जगदाळे अमृता बजरिाव



16. मराठा सुलक्षणा रमेशचंद्र



17. घोरपडे देवयानी संतोष



18. गंवडी राहीन रामशुद्धीन



19. शितोळे पुजा संदिप



20. चिपटे राष्ट्र बाबूराव

लोकनेते मोहनराव कदम विद्यालय, सोहोली. ता. कडेगाव, जि. सांगली

भारता विद्यापीठ पुणे संचालित
लोकनेते मोहनराव कदम विद्यालय
सोहोली, ता. कडेगाव जि. सांगली.



Krantisinh Nana Patil
English Medium School, Vita
Tal - Khanapur, Dist - Sangli.



Kid's Kingdom English

Medium School, Wangi

Tal- Kadegon, Dist - Sangli



कर्मवीर भाऊराव पाटील प्राथमिक विद्यामंदीर, विटा. ता. खानापूर, जि. सांगली

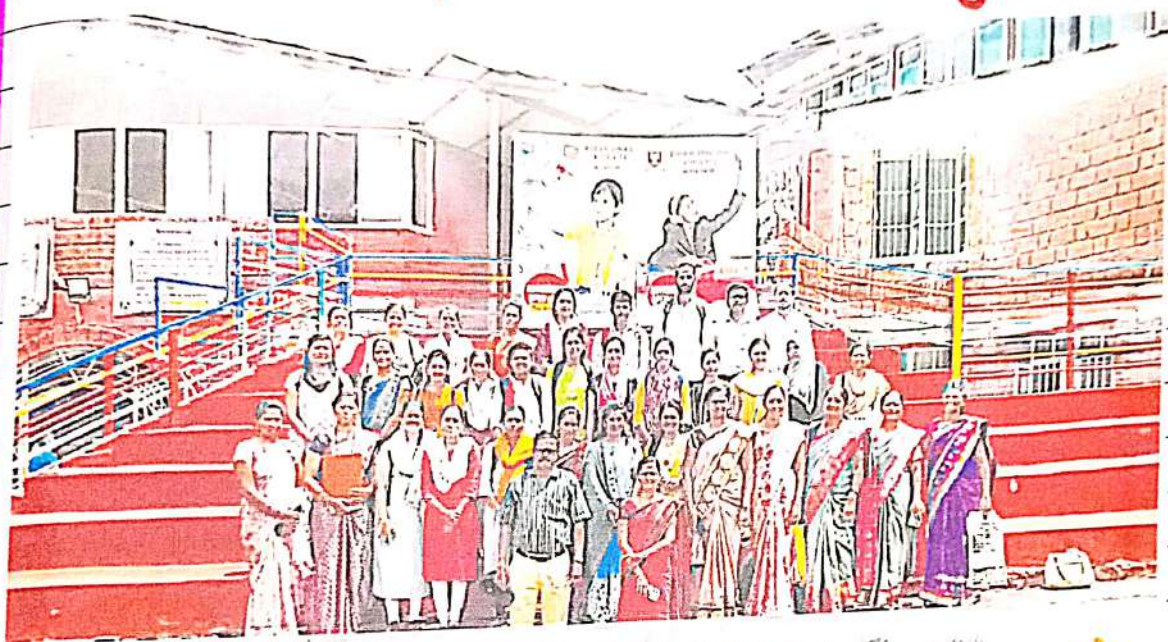


* नाविठयपूर्व शाळा *



Podar Jumbo Kids & Divine International School, Vita

Tal - Khanapur Dist - Sangli



Revansidha Temple

पुणे जिल्हा शाळा, विठ्ठल मठ, विठ्ठल मठ, विठ्ठल मठ



PODAR JUMBO KIDS, VITA

WELCOME Upcoming
aspiring teachers

2023



ग्रामपंचायत

भाळवणी

ता. खानापूर , जि. सांगली



क्रांतिसिंह नाना पाटील
सांख्यिक वाचनालय, विटा
ता. खानापूर, जि. सांगली



॥ सा विद्या या विमुक्तये ॥

मॉडर्न एज्युकेशन सोसायटीचे,

शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, वित्त

Pannel Discussion

ज्ञान आणि अभ्यासक्रम

पश्चर्चा

Pannel Discussion

❖ प्रेरणा - मा. प्रा. डॉ. सौ. गुळवणी एम्. व्ही.

❖ मार्गदर्शन - प्रा. शाळवे एम्. एम्.

❖ प्रशिक्षणार्थी - सौ. रंजना राहुल बागल.

❖ रोल नंबर - 01 PRN No. - 2020084676

❖ B.Ed. IIrd year Sem IV

2021-22

13/11/21
Seen

5b-II ज्ञान आणि अभ्यासक्रमा पथचर्चा

विषय - शिक्षणाचे जागतिकीकरण,
उदारिकरण, खाजगीकरण
आणि शहरीकरण

प्रेरणा - मा. प्राचार्या
डॉ. सौ. गुळवणी
एम्. व्ही.

साठदिशि - प्रा. साळवे एस्. एस्.

जागतिकीकरण, उदारीकरण, खाजगीकरण, शहरीकरण यांचा उगम

1962 च्या भारत-चीन युद्धामुळे, 1965 च्या भारत पाकिस्तान युद्धामुळे आणि 1966-67 च्या दुष्काळ या कारणामुळे 1966-67 मध्ये पहिले आर्थिक संकट आले. 1974 मध्ये अपुरा पेट्रोल, 1973 मध्ये तेलाचे संकट यामुळे 1974 मध्ये दुसरे आर्थिक संकट आले. 1974 मध्ये तेलाचे संकट यामुळे 1979 मध्ये तिसरे संकट आले. या सर्व संकटामधून रुपयाचे अवमूल्यन करून भारतीय अर्थव्यवस्था सावरण्यात आली. मात्र 1980 मध्ये आलेले आर्थिक संकट योपेक्षा खूपच वेगळे होते. 1980 च्या आर्थिक संकटापाठीमागे भारतीय अर्थव्यवस्थेतील संरचनात्मक असंतुलन दिसून आले. म्हणून भारतीय अर्थव्यवस्थेतील संरचनात्मक बदलाची आवश्यकता जाणवली. 24 जुलै 1980 नंतर भारतीय अर्थव्यवस्थेची वाटचाल आदेशात्मक कडून बाजार अर्थव्यवस्थेकडे व्हायला सुरुवात झाली. आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी आणि जागतिक बँक यांच्या मतांनुसार भारतीय अर्थव्यवस्था बंदिस्त असल्यामुळे 1980 चे संकट आले. म्हणून भारतीय अर्थव्यवस्थेने 1980 पासून आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे उदारीकरण, जागतिकीकरण, खाजगीकरण अर्थातच शहरीकरण करणेचे धोरण / निर्णय घेतला.

जागतिकीकरण संकल्पना

जागतिकीकरण ही एक प्रकारची संकल्पना किंवा प्रक्रिया आहे. ज्याद्वारे वस्तू, सेवा, विचार, ज्ञान आणि ह्यांच्या प्रसार जागतिक स्तरावर केला जाऊ शकतो. देशांमध्ये वाढीस लागलेला व्यापार, वस्तू आणि सेवांना सहज उपलब्ध होणारी आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील बाजारपेठ आणि त्यातून होणारा जास्तीत जास्त नफा असे व्यापारासंबंधित धटक दर्शविण्यासाठी जागतिकीकरण ह्या शब्दाचा वापर केला जातो.

जागतिकीकरण हे विविध राष्ट्रांमधील अंदाद, त्यांचे एकीकरण आणि राष्ट्रांमधील परस्परवलंबन वाढविण्यास मदत करते. जितके देश हे एकमेकांसोबत जोडले जातील तितक्याच जागतिकीकरणाने प्रभाव वाढेल.

जागतिकीकरणाचे प्रकार

आर्थिक जागतिकीकरण राजकीय जागतिकीकरण सांस्कृतिक जागतिकीकरण

कोणत्याही देशांच्या सीमांचे बंधनांशिवाय व्यापार करणे, स्तरावर इतर देशांना सहकार्य करणे ह्या सर्व गोष्टी जागतिकीकरणाला चालना देत असतात.

जागतिकीकरणाचे महत्त्व

जागतिकीकरणामुळे देश, देशातील व्यवसाय आणि लोकांची संवाद साधण्याची पद्धत ह्यात सुधारणा घडवून येते, ज्यामुळे व्यवसायाचा विस्तार होतो, जागतिक Supply Chain देशासाठी पुढे होते आणि आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील व्यापारासाठी बाजारपेठा खुल्या होतात.

विविध देशांमध्ये व्यापार वाढीस लागल्यामुळे संस्कृती आणि विचारांची देवाणघेवाण होते, ज्यामुळे व्यापारासाठी भौगोलिक मर्यादा वाढतात. कारण राजकीय सीमा आणि अर्थव्यवस्थेतील अडथळे दूर होतात.

देशांमध्ये आपापसात संवाद वाढतो, ज्यामुळे संवाद वाढला कि चांगले संबंध निर्माण होतात आणि जागतिकीकरणस वाव मिळतो. व्यापार वाढीस लागला कि, आंतरराष्ट्रीय स्तरावर स्पर्धात्मक वातावरण निर्माण होते, ज्यामुळे सेवा आणि वस्तू उत्पादनाचा वेग वाढतो. वेग वाढला कि उत्पन्न वाढते आणि परिणामी वस्तू स्वस्त, कमी दरात उपलब्ध होतात.

जर अगदी शोडक्यात सांगायचे झाले तर राजकीय, सामाजिक आणि आर्थिक दृष्ट्या जागतिकीकरण प्रत्येक देशासाठी महत्त्वाचे ठरते.

जागतिकीकरणाचे फायदे

१. जागतिकीकरणामुळे देशातील व्यापारगाठी कमी खर्चात जास्त कच्चा माल आणि अधिक नैसर्गिक संसाधने उपलब्ध होतात, ज्यामुळे कमी खर्चात उत्पादन होण्यास मदत मिळते. उत्पादनाचा खर्च कमी झाला कि, वस्तू आणि सेवांच्या किमती कमी होतात, ज्यामुळे देशात महागाई सारखी परिस्थिती उद्भवत नाही.

२. जागतिकीकरण हे विविध देशांसाठी उत्पादने नववनीत मार्ग खुले करून देते, ज्यामुळे देशाची आर्थिक स्थिती मजबूत होते आणि परिणामी देशाची विकासाच्या दिशेने वाटचाल होते.

३. देशातील संबंध चांगले राहण्यास मदत मिळते, ज्यामुळे युद्धजनक स्थिती टाळता येते.

४. जागतिकीकरणामुळे देशांमधील संबंध चांगले होतात, ज्यामुळे आंतरराष्ट्रीय स्तरावरून मदत मिळाल्यामुळे देशांतर्गत चालू असलेली तणाव जनक परिस्थिती हाताळता येते. परिणामी जीतीवाढ सारख्या संकरांना देशात सामोरे जावे लागत नाही.

५. जागतिकीकरणामुळे शिक्षणाचे परिवर्तन होते. देशी शिक्षणात वढत करून जागतिक स्तरावरील शिक्षण देण्याची संस्थांची स्थापना झाल्याने देशी शिक्षणात वढत करून जागतिक स्तरावरील शिक्षण रचनेत सुधारणा झालेल्या दिसून येतात.

शिक्षणातील खाजगीकरण

खाजगीकरणानेचा उद्देश व छांतर्युत हतक !

उद्देश !

- 1) गुणवत्ता वाढविणे
- 2) समाजाच्या सहभागा वाढविणे
- 3) शासनाच्या शैक्षणिक खर्च कमी करणे
- 4) शासनाचे प्रमाण वाढविणे
- 5) समाजातील सर्व स्तरांतील शिक्षण देणे
- 6) बाळकीचे प्रमाण कमी करणे
- 7) हजे १४ वयोवटातील मुलांना शिक्षणाची सोय करणे

शिक्षण हा भारतात सुलभत आधिकारापैकी एक मानला जात असला तरी आज सर्वांना किमान आवश्यक तेडी शिक्षण मिळते आहे असे नाही. आपल्याकडे खेड्या-पाड्यांना मुलांना शिकवण्यापेक्षा बालसंपूर्ण म्हणून वापर करण्यात त्यांच्या पालकांना जास्त रस असतो. अशा परिस्थितीत खेड्यांमधल्या सरकारी बहुदानावर चालणाऱ्या शाळा आपाप्याने बंद पडत आहेत. खाजगी शाळा सोड्या प्रमाणात बंदत व फुलत आहेत. महाराष्ट्राविषयी बोलायचे तर २००६-०७ व २००७-०८ या वर्षात सरकारी शाळांमध्ये जाणाऱ्या विद्यार्थ्यांमध्ये हीड लाखांची वाढ झालेली आहे तर खाजगी शाळांमध्ये जाणाऱ्या मुलांत जवळपास साडेपाच लाखांनी वाढ झाली आहे. ही वाढ वारी आवश्यक करणारी आहे असे मानले तरी त्यासोबती कारणे समजून घेतली तर वेगळे चित्र दिसेल. एका अहवालानुसार भारतात सधजे गोदा वयोवटातील ६०% मुले कोठल्या ना कोठल्या शाळेत जातात. परंतु इतरांच्या वर्षापासून त्यातील ५७% मुले शाळेत नाहीत. याची कारणे अनेक आहेत. पाठीवर्षा संशय बोकून फिरणाऱ्या कुडू-बाळा, मुलांना एकाच शाळेत घालणे शक्य नसते. ते जेथे जातील तेथे शाळा असेल याचीही बवाही-देला येत नाही. शाळेत बहुतांश मुलांचे शिक्षण खूदते ते काय-संगेच.

राज्यातील सर्व स्तरांतील मुलांना शिक्षण अव्य किमतीत होता यावे म्हणून सरकारने सुविधा उपलब्ध



Panel discussion

!! सा विद्या या विमुक्तये !!

मॉडर्न एज्युकेशन सोसायटीचे,

शिक्षण शास्त्र महाविद्यालय, विटा

प्रात्यक्षिकाचे नाव : व्यक्ती अभ्यास

प्रेरणा : डॉ. सौ. गुळवणी एम. व्ही.

मार्गदर्शक : प्रा. तेरदाळे एम. व्य. प्रा. खाळे एम. एम.

शिक्षक प्रशिक्षणार्थी : काशी उन्कारा काशिम्

रोल नंबर : 24

परिक्षा क्रमांक :

Seen
Moukta

सन २०१९-२०२०

Case Study

Page: 6

Date: / /

* अनुक्रमणिका *

अ.क्र.	तपशील्य	दिनांक	सही.
1)	प्रस्तावना	3-9-19	Mandale
2)	बायकाची माहिती	3-9-19	
3)	अहवाल	4-9-19	

* वाचकाची माहिती *



नाव :- संजना विनोद साळुंखे

पिण्ड :- मुलगी

जन्म तारीख :- २९/०६/२००६

रक्तगट :- B+ve

पूर्ण पत्ता :- शिवाजी चौक, पोचिस, लार्डिन, विद्य.
ता. खानापूर. जि. सांगली.

शाळेचे नाव :-

इथाना :- ९ वी अ

भाऊ - बरिण माहिती :- १ भाऊ = नं. २

पाठकाची माहिती :-

पाठकाचे नाव :- विनोद संभाजी साळुंखे

शिक्षण :- पदवी. B.A.

वय :- ५६

व्यवसाय :- नोकरी (पोचिस)

आईचे नाव :- विद्या विनोद साळुंखे

शिक्षण :- १२ वी

वय :- ५०

व्यवसाय :- गृहिणी

शारीरिक लक्षण :-

आजार [असलेल्या अनुवांशिक] / अन्य स्वरूप :- निरोगी आहे.

सवयी चांगल्या / वाईट :- चांगली सवयी आहे.

आरोग्य :- आरोग्य चांगले आहे.

छंद [व्यायाम, क्रिडा, संगीत, नाट्य, नृत्य, लेखन, वाचन, शिल्प-
खेळणे, वाचन करणे, कविता करणे.]

अभिकृपी [आवड/निवड] :- रांगोळी काढण्याची आवड आहे.

मानसिक विकास :- मानसिक विकास आहे.

आईविषयी मन :- आईवद्दल प्रेम वाटते.

वडिलांविषयी मन :- आदर वाटते.

पौढ व्यक्तीवद्दल मन :- सर्वांशी प्रेमाने वागते.

एखाद्या कुटुंबाविषयी मन :- धार्मिक वातावरण आहे.

वात्सकांच्या आवडी-निवडीचा कुटुंबातील स्थान :- मुलांचा विचार करतात.

संवाद करणेची आवड :- संवाद केल्याची आवड आहे.

प्राणी, पक्षी आवड किंवा आपत्पेयणा :- कुत्रा, मांजर आवडते.

बौद्धिक पाषता:- [स्मरण शक्ती] :- बुद्धी तत्सुख आहे.

शाप्ये अभ्यासातील अभिकृपी :- नवीम गोवथी समजावून घेते.

विश्वास आजमावणे :- कोठली ही विश्वासाने करते.

शाप्ये अभ्यासभुमातील आवडता विषय/कारण :- इतिहास, कारण इतिहासान कधी वाटते.

शाप्ये अभ्यासभुमातील न आवडणारा विषय व काई :- गणित, कारण कंठलेवाणा विषय वाटते. समजावण्या थोडा अवघड आहे.

भावनिक विकास :- भावनिक आहे.

आवडणारी व्यक्ती :- आई.

निसर्ग :- झाडांची काळजी घेते. निसर्गरम्य ठिकाणी जायत्या आवडे.

वाढण्याची आवड :- मिठून. मिस्तलेन वाटते.

आनंद-दुःख, मिती, राग व हळुव्या प्रतिक्रिया :- हळुवी आहे.

सामाजिक विकास:- सामाजिक अडचणी सोडविठ्यान मजत करणे.

शाळेची आवड:- शिक्षक, पुस्तके, ग्रंथात्म्याची आवड.

शेजा-यावडाय मत:- आपुत्यकीने विचारपूस करते.

समानावडाय मत:- प्रेमाने आपुत्यकीने कामे.

देश व राष्ट्रवडाय मत:- देशाविषयी खुप आदर आहे. अभिमान आहे. सैनिकावडाय कलशता आहे.

आवडी- निवडी:- मेहेरी काणे आशिया स्वयंवाक मजत करणे.

[खो-खो] खेळ = खो-खो.

परिचोषिक =

स्पर्धेची आवड = स्कोअरशिप, साथकथ स्पर्धा. एपां 20 कंपीमेंट.

बायकांचे वर्तन = शिस्तप्रिय व आदरयुक्त

नियमितपणा = नियमित शक्ति जाणे.

वक्तशीरपणा = वेळेवर अभ्यास करणे.

स्वावलंबन = स्वताची कामे स्वता करणे.

सहकार्य = इतरांना मजत करणे.

स्वच्छता = स्वच्छता ठेवणे.

व्यवस्थितपणा = व्यवस्थितपणा आहे.

संपादन = अभ्यासान, खेळान संपादन आहे.

वर्गातीर्थ स्थान = वर्गात मैगिमेंटकोन स्थान आहे.

इतर स्पर्धेची परीक्षेची आवड-निवड =

लेखन-वाचन क्षमता = हस्ताक्षर छान आहे. वाचणे स्वच्छ आहे.

कौशल्य आत्मसात व आवड = हिसीव निगडक कले.
 गणिने अडक सोडविणे.
 कृतीची आवड = झाडांना पाणी घालणे.
 प्राविण्य = मागील स्थानेमधील गुण व रक्केवारी :-

अ. नं.	स्थाना	प्राप्तगुण	रक्केवारी %	क्रमांक
1	6th	607	82.2%	अ ₂
2	5th	677	84.62%	अ ₂
3	6th	698	87.25%	अ ₂

विशिवट अभियोचना = स्वर व्यक्ती विशेष प्राविण्य संपादन
 केल्याची असून क्षमता, खेळ, क्रिकेट आहे. त्यातील कौशल्य
 संपादन केली आहेत.

अभिकृती :- T.V. बघणे.

शैक्षणिक क्षेत्र आवड व कार्य = सहभागीमध्ये सहभागी होणे व
 सामाजिक क्षेत्र आवड व कार्य = चिज काढणे.

सामुहिक कृती :- श्लोक वाठानर नाटकान अभिनय कले.
 अभिवृत्ती = Discovery पाठ्याची आवड

मेष्टर गुणांचा हव्येकामे = खो-खो मध्ये नेटव कले.
 कुडव अंतर्गत परिसिती = परिसिती उत्तम आहे.

कुडवकार्य बालकांच्या वतनाचे अवलोकन व उपाययो-
 जना :- स्वभाव चांगला आहे. मनमिळावू आहे. फल
 अहमपणा नसावा.

बालकांच्या व्यक्ती विकासाच्या अभ्यासानून छाडा-
 शिक्षकांच्या अभिप्राय :-
 स्वर व्यक्तील नीरनीटकेपणा,

प्रामाणिकपणा, समाननिवहा व बंधुप्रेम इ. मूल्ये
ल्याख्यान कुजवती जाणान. सदर व्यक्ती समाजा-
तीय व्यक्ती समाजातीय व्यक्तीशी सुवाद साधने
ल्यामुळे त्याविषयीची मान इतरांचे चांगले आहे.

~~सुखाचन~~

सुखाचन दारकती
सही

~~असाद~~

सुखाचन घेणाऱ्याची
सही

~~असाद~~

प्राध्यापकांचे
सही.

English Methodology

Q-1 Identify the tense.

1) I write a letter. 3

2) I was writing a letter

3) She will have seen a circus.

Q-2 Fill in the blanks with proper article. (a/an/H)

1) Mr. Patil has done --- excellent job. 2

2) --- Sun rises in the East.

3) Actually, Kolhapur is --- government's paradise.

4)

Q-3 write down the opposite words. 4

1) Before X

2) Thick X

3) visible X

4) pretty X

Q-4 write down the similar words. 4

1) Glad -

2) clam X

3) barren -

4) value

Q-5 write down an essay on any following
Subject.

1) If I became the minister of Education.

2) my favourite writer

3) Clean India, prosperous India.

4) Corruption in India: Remedy.

नैदानिक चाचणी .
 विज्ञान अध्यापन पध्दती .
 धातु - संज्ञा व संज्ञे संज्ञोद्य .

इयत्ता पुर्वे
 पुन - 20
 3

पु. 1. खालील मूलद्रव्यांच्या संज्ञा लिख

- अ) कार्बन
- ब) ऑक्सीजन
- क) हायड्रोजन

पु. 2. खालील दिलेल्या खंडातून योग्य संज्ञा निवडून त्या मूलद्रव्यासमोर लिख (I, II, P, K, Mg, Si, Ca) 6

- अ) पोटॅशियम
- ब) फास्फोरस
- क) आयोजिन
- द) मॅग्नेशियम
- इ) इंध्रियम
- ई) लिथियम

पु. 3. खालील मूलद्रव्यांच्या संज्ञा लिख

- अ) सोडियम
- ब) ~~सोडियम~~ चांदी

पु. 4. खालील वायूंची रेणूसंज्ञे लिख

- अ) ऑक्सीजन
- ब) नायट्रोजन
- क) हायड्रोजन
- द) प्लोरीन

4

पु. 5. खालील रेणूसंज्ञातून मूलद्रव्यांच्या संज्ञा लिख

- अ) मॅग्नेशियम
- ब) सल्फर
- क) झिंक ऑ.
- द) नायट्रट
- इ) कार्बोनाट

5

modern education society's

college of education, vitar

diagnostic Test (बैलिका-परीक्षा)

PAGE NO.:	
DATE:	

- प्रश्न 1) उचित परीक्षा लिखिए।
- 1) उचित परीक्षा लिखिए।
 - अ) उचित परीक्षा लिखिए।
 - 2) उचित परीक्षा लिखिए।
 - अ) उचित परीक्षा लिखिए।
 - 3) उचित परीक्षा लिखिए।
 - अ) उचित परीक्षा लिखिए।
 - 4) उचित परीक्षा लिखिए।
 - अ) उचित परीक्षा लिखिए।
 - 5) उचित परीक्षा लिखिए।
 - अ) उचित परीक्षा लिखिए।
 - 6) उचित परीक्षा लिखिए।
 - अ) उचित परीक्षा लिखिए।
 - 7) उचित परीक्षा लिखिए।
 - अ) उचित परीक्षा लिखिए।
 - 8) उचित परीक्षा लिखिए।
 - अ) उचित परीक्षा लिखिए।

- प्रश्न 2) उचित परीक्षा लिखिए।
- 1) उचित परीक्षा लिखिए।
 - 2) उचित परीक्षा लिखिए।
 - 3) उचित परीक्षा लिखिए।
 - 4) उचित परीक्षा लिखिए।
 - 5) उचित परीक्षा लिखिए।

बैदागिक वांछणी

भूगोल अध्यापन पध्दती

एटक - भारत व राज्ये स्थिता पुवी. गुण २०.

प्र १) स्वालील राज्याची राजधानी लिहा ५.

१)	महाराष्ट्र	
२)	कर्नाटक	
३)	पंजाब	
४)	मध्य प्रदेश	
५)	उत्तर प्रदेश	

प्र २) स्वालील राज्याची राजधानी लिहा ५.

१)	हरियाणा	
२)	बिहार	
३)	आसाम	
४)	ओडिसा	
५)	केरळ	

प्र ३) स्वालील राज्याची राजधानी लिहा ५.

१)	उत्तराखण्ड प्रदेश	
२)	पंजाब	
३)	गुजरात	
४)	हिमाचल प्रदेश	
५)	हारेखण्ड	

प्र ४) स्वालील राज्याची राजधानी लिहा

१)	मिझोराम	
२)	नागालँड	
३)	राजस्थान	
४)	सिक्किम	
५)	त्रिपुरा	

Project Work

॥ सा विद्या या विमुक्तये ॥

मॉडर्न एज्युकेशन सोसायटीचे,

शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, वित्त

प्रदूषण शोधग्यातील विद्यार्थी -
पालक भूमिका

❖ प्रेरणा - मा. प्रा. डॉ. सौ. गुळवणी एम्. व्ही.

❖ मार्गदर्शन - प्रा. साळवे एम्. एम्.

❖ प्रशिक्षणार्थी - सौ. रंजना राहुल बागल.

❖ रोल नंबर - 01 PRN No. - 2020084676

❖ B.Ed. IInd year Sem IV

2021-22

Seem
goc

प्रकल्पाचे शीर्षक

मॉडर्न मज्युकेशन सोसायटीचे,
शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, विटा
येथील बी. एड. शिक्षक प्रशिक्षणार्थीनी
'प्रदूषण रोखण्यातील विद्यार्थी-पालक
भूमिकेसंबंधी' उपक्रम या विषयावरती
माहिती मिळवून त्याचा सविस्तर अभ्यास केला

प्रकल्पाचे अभ्यासक

बी. एड. शिक्षक प्रशिक्षणार्थी मॉडर्न संकुल
शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, विटा

मागदर्शक

प्रा. सौ. साळवे मस. मस. मॅडम

प्रशिक्षणार्थी नाव

सौ. रंजना राहुल बागल

शैक्षणिक वर्ष

सन - 2021 - 22


मार्गदर्शिकांचे प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की, बामल रंजना राहुल यांनी माँडर्न मज्युकेशन सोसायटीचे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय विला येथे 'प्रदूषण रोखण्यातील विद्यार्थी-पालक समिकेसंबंधी उपक्रम' या प्रत्याक्षिकांतर्गत सर्व उपक्रमाची माहिती अंगु-भवातून, प्रत्यक्ष भेटातून, पुस्तकातून, इंटरनेटवरून मुकत्रित करून त्याचा अभ्यास केला व लिखित स्वरूपात ती लिहून काढली.

प्रत्याक्षिकाचा मुख्य हेतू विद्यार्थ्यांना या उपक्रमातून विविध ज्ञान विद्यार्थ्यांना मिळावे व थाबावून सर्व माहिती त्यांना मिळावी. या सदर् प्रकल्प व त्यातील माहिती व आशय तांत्रिकदृष्ट्या परिपूर्ण आहे. प्रकल्प अस्वात्म तयार करतांना संदर्भ स्रोतांच्या योग्य निर्देश या प्रकल्प अस्वात्मत करण्यात आलेला आहे.

स्थळ - विला

दिनांक - 19-5-22


मार्गदर्शिक सली

प्रकल्पांची उद्दिष्ट्ये

>> या उपक्रमाची माहिती विद्यार्थ्यांना देणे.

>> 'प्रदूषण रोखणे' या उपक्रमाबद्दल जनजागृती करणे.

>> या उपक्रमातून प्रदूषण कसे रोखता येईल याबद्दल लोकांना माहिती देणे.

>> विद्यार्थ्यांना प्रदूषणाचे प्रकार सांगून ते रोखण्यास प्रवृत्त करणे.

ध्वनिप्रदूषण

ध्वनी प्रदूषण हे प्रामुख्याने मोठ्या आवाजात संगीत, फोनवर बोलणे, मशिन्स, वाहतूक व्यवस्था, वारणे, गाड्या आणि विमाने आणि चुकीचे शहरी नियोजन आणि संरचनांची स्थना यामुळे होते. घरातील विद्युत उपकरणे देखील अचानक आवाज करतात. जेव्हा जास्त आवाजामुळे मानवाला त्रास होतो. आणि अस्वस्थता येते. तेव्हा त्याला 'ध्वनीप्रदूषण' म्हणतात.

कारणे :

>> ध्वनी प्रदूषण कश्यामुळे होते या मागे काही कारणे आहेत. त्यामध्ये गाड्यांचे हॉर्न, उत्सवांदरम्यान मोठ्या आवाजात वाजविलेले. डीजे वरील गाणे.

>> स्पायरन, फटाके आणि भोंगे यांच्या व्दारे सुद्धा ध्वनी प्रदूषण होते.

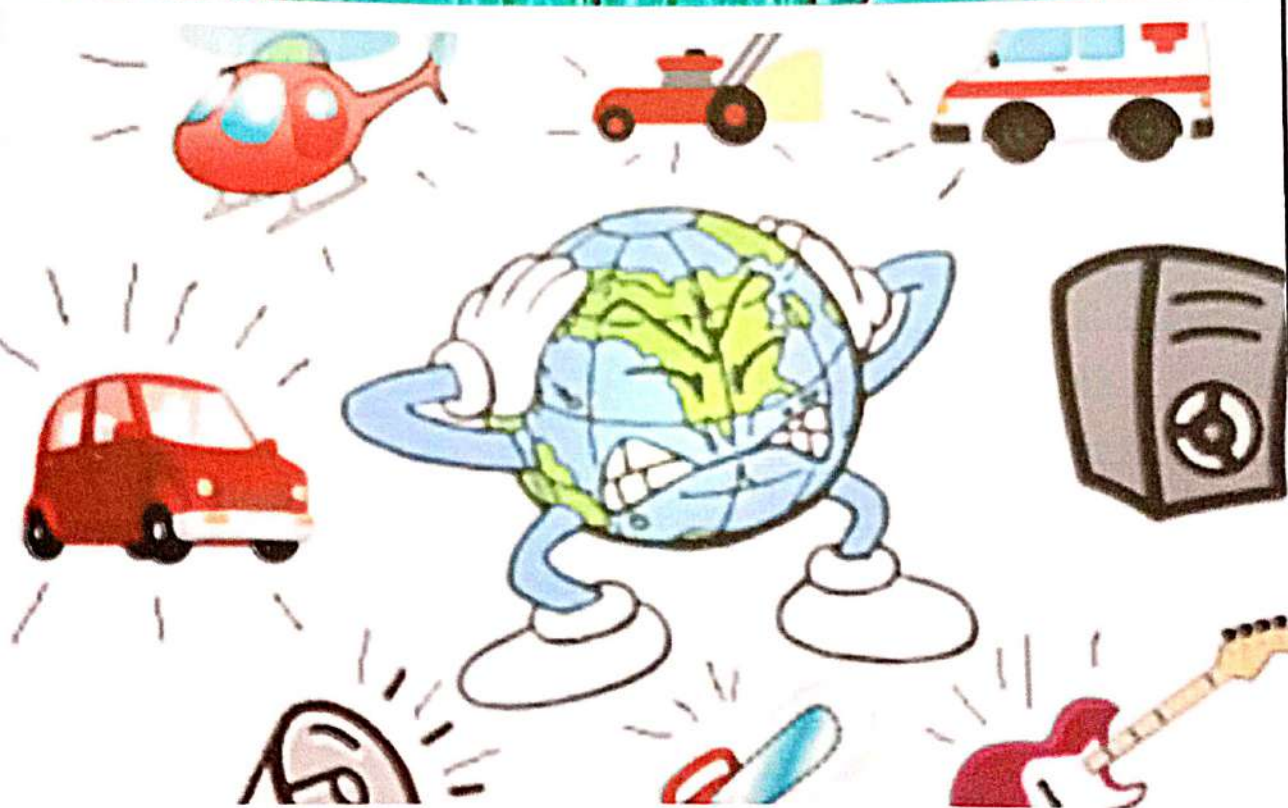
>> पाठबुड्यांमधील ध्वनी लहरीमुळे सुद्धा ध्वनी प्रदूषण होते.

>> गरजेपेक्षा कोणत्याही मोठ्या आवाजामुळे ध्वनी प्रदूषण होते.

>> टीव्ही, रेडीओ यांच्या प्रमाणापेक्षा आवाजामुळे सुद्धा प्रदूषण होतं.

• उपाय —

- » वाहनांच्या हॉर्नचा कमीत कमी वापर करण्याची सवय लावणे
- » उत्सवादरम्यान डीजेचा आवाज मर्यादित ठेवून उत्सव साजरा करणे .
- » हृदयाचे आजार असलेल्या रुग्णांच्या जवळ कोणत्याही प्रकारचे ध्वनी प्रदूषण होता कामा नये .
- » टी. व्ही , रेडीओ यांचा आवाज मर्यादित ठेवला पाहिजे .
- » कार्यक्रमादरम्यान फटाके किंवा भोंग्याचा आवाज जास्त प्रमाणात न ठेवता कमी आवाजात ठेवणे जेणेकरून आजूबाजूला असणाऱ्या हृदयाच्या रुग्णांना कोणताही त्रास होणार नाही



जलप्रदूषण

मानवी कृती आणि अन्य कारणांमुळे पाण्याच्या नैसर्गिक गुणवत्तेत प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्षपणे बदल होतात. आणि कोणत्याही कारणासाठी वापरण्यास अयोग्य ठरते. या पाण्याला प्रदूषित जल म्हणतात. पाण्याचे प्रकृतिक, रासायनिक आणि जैविक गुणधर्म बदलल्याने मानव व जलीय सजीवांवर अपायकारक परिणाम करणारी जल प्रदूषण ही प्रक्रिया आहे.

• कारणे -

» जल प्रदूषणासाठी मानवनिर्मित वा नैसर्गिक तसेच नैसर्गिक घटक कारणीभूत असतात. या वरील रासायनिक भौतिक आणि रोगकारक घटक तसेच सेंद्रिय आणि असेंद्रिय घटकही जल प्रदूषणास जबाबदार असतात.

»

ज्वालामुखी, वादळ, भूकंप, शेवाळाची पैदास या कारणांमुळे ही पाण्याच्या गुणवत्तेत आणि पर्यावरणीय संरचनेत खूप मोठ्या प्रमाणात बदल घडतात. जल प्रदूषणामध्ये, पृष्ठभागावरील जल प्रदूषण हे वरतून निघणारे सांडजल, कारखान्यातून निघणारे रासायनिक द्रव्य इ. घटक हे सरळ नदी - नाले, तलाव यांमध्ये सोडले जातात.

» कारखान्यातून निघणारे रासायनिक द्रव्ये तसेच प्लास्टिक कचरा हा नद्यांमधून सरळ समुद्रांमध्ये महासागरात पर्यंत पोहोचतो आणि अशावेळी सागरी जल प्रदूषण होते. जगातील 90 टक्के निरुपयोगी प्लास्टिक हे नद्या मार्फत महासागरात पोहोचते.



तलाव परिशुद्धता क्यरा ताकू नये खासाही
 जनजागृती करताना वी.एड. प्रशिक्षणाची



आहवाल

माँडर्न प्रज्युकेशन सोसायटीचे, शिक्षणशास्त्र महा-विद्यालयात बी. एड कॉलेज वीटा येथे शिवाजी विद्यापीठां-तर्गत निधरित अभ्यासक्रमातील 'प्रदूषण रोखण्यातील विद्यार्थी-वालक भूमिका' उपक्रम हे प्रात्याक्षिक बी. एड व्हा दुस-या वर्षातील चौथ्या सेमिस्टरमध्ये समाविष्ट करण्यात आले आहे.

शिक्षक म्हणून शालेय विद्यार्थ्यांना एक आदर्श व्यक्तिमत्व एक जबाबदार शिक्षक व कर्तव्यदक्ष नागरिक म्हणून शालेय वातावरणात वावरत असताना शालेय वि-द्यार्थ्यांना प्रदूषण त्याचे प्रकार, उपाय, परिणाम तसेच कारणे या गोष्टींची सविस्तर माहिती शिक्षकांकडून विद्यार्थ्यांना व्हा-वी यासाठीच हे प्रात्याक्षिक बी. एड व्हा अभ्यासक्रमात समा-विष्ट केले आहे. व त्या हेतूनेच आम्ही बी. एड प्रशिक्षणाधी-नी ही सर्व माहिती एकत्रितपणे गोळा केली आहे.

हे प्रात्याक्षिक पूर्ण करण्यासाठी आम्हाला या प्रात्याक्षि-काचे विभागाप्रमुख प्रा. साळवे मॅडम व सर्व प्राध्यापक यांचे खूप मोलाचे सहकार्य व मार्गदर्शन लाभले. तसेच हे प्रात्याक्षिक पूर्ण करण्यासाठी प्रा. डॉ. सौ. गुळवणी मम. व्ही यांनी प्रेरणा दिली. याबद्दल मी या सर्वांचे आभार मानते.

धन्यवाद ---।

सुषमा

प्रशिक्षणाधी सही

सुषमा
मार्गदर्शिक सही
12/11/20

Community based Project Work.

“सामाजिकमुख
प्रकल्प”

समाजासाठी

शासनाच्या

कल्याणकारी

योजना

अनुक्रमिका

क्र.नं.	धटक	स्वाक्षरी
1	मुखपृष्ठ	
2	निवेदन	
3	मार्गदर्शकांचे प्रमाणपत्र	
4	प्रस्तावना	
5	प्रकल्पाची उदादिष्टे	
6	प्रकल्प अभ्यासाचे महत्त्व व हेतू	
7	पद्धती व कार्यपद्धती	
8	अध्ययन, निव्वपती, कलित किंवा निव्वकर्ष	
9	वैयक्तिक भूमिका व अनुभव	
10	संदर्भ	
11	परिशिष्टे	

मार्गदर्शिक प्रमाणपत्र

मॉडर्न एज्युकेशन सोसायटीचे, शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, विटा अंतर्गत सन २०२१-२२ या शैक्षणिक वर्षासाठी प्रशिक्षणार्थी सौ. रंजना राहुल बागल यांनी बी.एड. च्या अभ्यासक्रमातील 'समाजाभिमुख प्रकल्प' या प्रात्यक्षिकांतर्गत 'समाजासाठी शासनाच्या कल्याणकारी योजना-संबंधी माहिती देणे' हा उपक्रम समाधानकारकरीत्या पूर्ण केला आहे.

यासाठी त्यांनी त्यांच्या आजुबाजुच्या समाजातील व गावातील लोकांनी माहिती दिली व उपक्रम शबविषा. यासाठी त्यांनी वापरलेल्या संदर्भ साहित्याचा निर्देश या अहवालात केला आहे.

• स्थळ : विटा

• दिनांक : १९-५-२२

12/5/22

मार्गदर्शिका



अध्यायन

निष्पत्ती,

निष्कर्ष

अध्ययन निष्पत्ती, फलित किंवा निष्कर्ष

समाज ही संकल्पना समजून घेणे आवश्यक आहे. समाजातील विविध गोष्टी, समस्या समजून घेतल्या, विविध सामाजिक उपक्रम राबविले तर सामाजिक बांधिलकी निर्माण होव्यास मदत होईल.

सामाजिक उपक्रमातून समाजाच्या विविध समस्यांवर विचार करण्याची वृत्ती निर्माण होते. त्यामुळे समाजात किंवा समाजासाठी काय करणे गरजेचे आहे हे लक्षात येते.

अध्ययन निष्पत्ती:

समाजासाठी शासनाच्या कल्याणकारी योजनांसंबंधी माहिती देणे या उपक्रमातून समाजासाठी शासनाच्या सभेच्या योजनांची पूर्णपणे माहिती मिळाली. या योजना लोकांपर्यंत सहज तर त्यांच्या विकास होईल. लोक कल्याणाच्या दृष्टीने या योजना उपयुक्त आहेत. त्यांच्या लाभ प्रत्येक गरजू लाभार्थ्यांना देणे आवश्यक आहे.

निष्कर्ष-

- समाजातील लोकांना विविध योजना समजल्या.
- गरजू लाभार्थ्यांना योजनेचा लाभ घेता आला.
- योजनेचा लाभ करून घेण्यासाठी आवश्यक माहिती कशी मिळवायची ते समजले.

॥ सा विद्या या विमुक्तये ॥

मॉडर्न एज्युकेशन सोसायटीचे ,

शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय , विला

सन २०१८ - २०१९

लेक वाचवा लेक शिकवा

उपक्रम

- प्रेरणा : प्रा. डॉ. सौ. शुब्बणी एस. व्ही.
- मार्गदर्शन : प्रा. सानवे एस. एस.
- प्रशिक्षणार्थी : कु. भंडारे मानसी अशोक
- रोल नंबर :


S. Sanve

सन २०१८ - २०१९

To Save Ganga

Rajdhani
DATE / /

• अनुक्रमिका •

अ.नं.	तपशील	दिनांक	सही
①	प्रस्तावना	17-1-2019	
②	लेक वाचता-लेक शिकवा उपक्रम		
③	योजना		
④	द्योषवाक्ये / संदेश		
⑤	कविता		
⑥	वैयक्तिक भूमिका		
⑦	अध्ययन निष्पत्ती		
⑧	अहवाल		

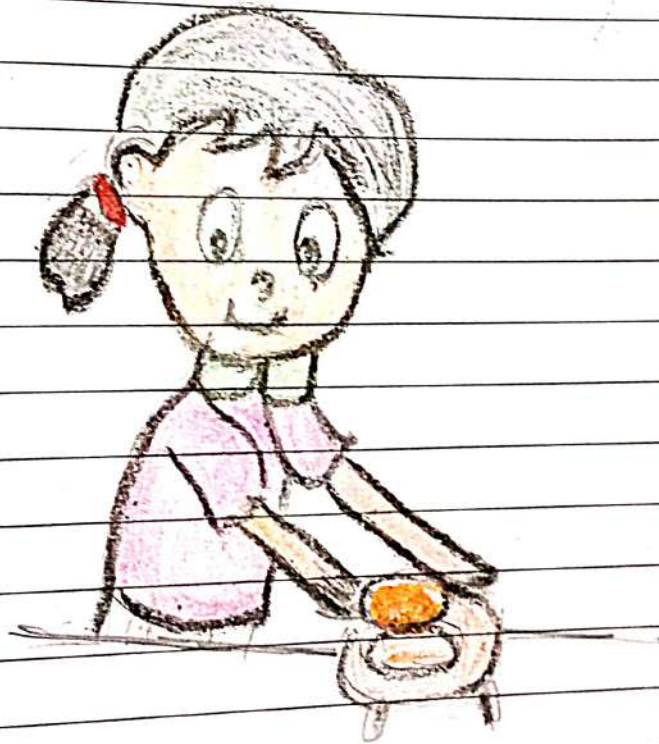
घोषवाक्ये

कैसे खाओगे

उनके हाथ की शेरियाँ

जब पैदा ही नहीं

होने दोगे बेलियाँ



भारतातील कर्तृत्ववान साहिल्या

आनंदीबाई गोपाळराव जोशी

जन्म - 31 मार्च इ.स. 1865, पुणे.

मृत्यु - 26 फेब्रुवारी 1887 (वय वर्षे 21)

व्यवसाय - डॉक्टर, वैद्यकिय

जोडीदार - गोपाळराव जोशी.

किताब - भारतातील पहिल्या महिला डॉक्टर

कविता

मुलगी

मुलगी मुलगी म्हणून

नका हो मला हिणवू

हिच लेखणी ऐकन

दाखवीन नशीब बदलून

सर्वनाच का हो मी नकोशी

शिकून मला ही मिळुदया खुशी

माझ्या घराची मीच शान

देशावाही होईल माझा अभिमान

राक दिवस असाही येईल

माझे कर्तृत्व पाहून

जग भारावून जाईल.

मुलींसाठी भारत सरकारच्या योजना

भाषी कन्या भाग्यश्री

राज्यामध्ये मुलींचे शिक्षण व आरोग्य यामध्ये सुधारणा करणे, बालविवाह रोखणे, मुलींच्या उच्च शिक्षणासाठी आर्थिक तरतूद करणे, वार्षिक मूणहत्या रोखणे आणि मुलींचा जन्मदर वाढविणे ही उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी - सुकन्या योजना सुरु करण्यात आली होती या योजनेवर राज्यतीव दारिद्र्यरेषेखालील कुटुंबात जन्मणाऱ्या प्रत्येक मुलीच्या नावे जन्मतः 21 हजार 200 रूपये जन्मानंतर एक वर्षाच्या आत आयुर्विमा महामंडळाच्या योजनेत गुंतविले जातात. मुलीस वयाची 18 वर्षे पूर्ण झाल्यानंतर एकूण एक लाख रूपये इतकी रक्कम प्रदान करण्यात येते. या योजनेअंतर्गत 'आम आदमी विमा योजना' व 'शिक्षा सहयोग योजना' या दोन्ही योजनांचा लाभ देण्यात येतो.

अध्ययन निष्पत्ती

वेदी वचाओ - वेदी पहाओ या प्रात्यक्षिक कायानुन
अध्ययन निष्पत्ती पुढीलप्रमाणे आवी.

समाजासाठी असणारे मुलींचे महत्त्व समजले.

भावी पिढीने मुसते विचारांनी नाही तर कृतीनुन
सुलगा व मुलगी समान आहेत हे मनावर
विंबवले पाहिले हे समजले.

स्त्रियांना संधी दिली तर त्याही प्रत्येक क्षेत्रात
पुरुषांच्या बरोबरीने एवढाना पुरुषांच्या पुढे जाऊन
स्वतःचे नाव व कुटुंबाचे नाव बुजवत करतील हे
लक्षात आले.

अहवाल

मॉडर्न एज्युकेशन सोसायटीचे शिक्षणशास्त्र
समाविद्यालय, विला येथे शिवाजी विद्यापीठा अंतर्गत
निधीत अभ्यासक्रमानील लेक वाचवा - लेक शिकवा
हे प्रात्यक्षिक वी. एड. च्या दुसऱ्या वर्षानील चौथ्या
सेमिस्टर मध्ये समाविष्ट करण्यात आले आहे.
प्रशिक्षणाधीनी प्रात्यक्षिक पूर्ण करण्यासाठी आम्ही वी. एड.
माहिती सविस्तर माहिती गोळा केली व त्यानंतर
विशेष असे महत्त्व आहे. म्हणूनच या प्रात्यक्षिकाचा
हे प्रात्यक्षिक पूर्ण करण्यासाठी आम्हाला प्रा. साळवे,
त. एस. मंडमनी मोलाचे मार्गदर्शन केले तसेच, प्रा.
नाथव सर, प्रा. पालील सर, प्रा. देशवंत सर, प्रा. तैरवाळे
मंडम थांनी मोलाचे मार्गदर्शन केले. यासाठी सर्वांचे
प्रामाण्य मानते.

Shardha Patil

धन्यवाद!

शिक्षणाधीनी सही

मार्गदर्शक सही

~~13/11~~

!! सा विद्या या विमुक्तये!!

मॉडर्न एज्यूकेशन सोसायटीचे ,
शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय , विटा .

प्रात्यक्षिकाचे नाव :-

कृतीसंशोधन

प्रेरणा :- प्रा. डॉ. सौ. गुळवणी एम. व्ही.

मार्गदर्शन :- प्रा. पालील मस. मन्.

प्रशिक्षणार्थी :- गलंडे राहुल बाबासो.

रोल नंबर :- (06)

परीक्षा नंबर :- (597)

ज्ञानयोगी विद्यामंदीर कुलेवेल येथील श्यन्ता
आठवी व च्या विद्यार्थीना विज्ञान
विषयातील मुलद्रव्यांच्या संज्ञांचा
वापर करताना गेणाच्या
समस्या व त्यावर
उपाययोजना

संशोधक

गवंडे राहुल बाबासो

(एम. एस्सी. वी. एड.)

मार्गदर्शक

प्रा. पाटील एस. एन.

(एम. एस्सी. एम. एड. सेट)

अध्यक्ष केंद्र

मॉडर्न प्रोजेक्शन सोसायटीचे,
कॉलेज ऑफ प्रोजेक्शन,
विटा.

प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की गवळे राहुल बाबासो यांनी मॉडर्न
मॅन्युकेशन सोसायटीचे, कॉलेज ऑफ मॅन्युकेशन विला येथे 'शास्त्राधारित
कृतीसंशोधन' या शिस्तप्रमाणानुसार 'ज्ञानयोगी विद्यागंधीर, कुवेरांग
येथील इयत्ता आठवी व-च्या विद्यार्थ्यांना विज्ञान विषयातील मुकल्यां
संज्ञांचा वापर करताना घेणाऱ्या समस्या व त्यावर उपाययोजना या
विषयावरील प्रकल्प अट्वालामध्ये आवश्यक ती मारिती संकुचित केवळी
असून सधर प्रकल्प आशय तांत्रिकदृष्ट्या परिपूर्ण आहे. प्रकल्प अट्वाल नकार
करताना संदर्भ स्त्रोतांचा योग्य निर्देश या प्रकल्प अट्वालात करण्यात
आलेला आहे.

स्थळ - विला

दिनांक - 21/11/16

3
पाटी
मार्गदर्शक
(प्रा. पाटील अस. सन.)

संशोधन

सर्वप्रथम मॉडर्न मॅज्यूकेरान सोसायटीचे, कॉलेज ऑफ मॅज्यूकेरान विद्यापीठाच्या मंडळाच्या अर्थसहाय्याच्या पुर्वतयारी हे संशोधन करणाऱ्या संघी दिव्याबड्डल मी विद्यार्थ्यांचे सर्वप्रथम आभार मानणे माझे कर्तव्य समजते. मॉडर्न मॅज्यूकेरान सोसायटीचे, कॉलेज ऑफ मॅज्यूकेरान विद्यापीठाच्या प्राचार्या डॉ. सुळवणी म. व्ही. यांनी हे संशोधन करणाऱ्या संघी मिळवून दिव्याबड्डल यांचे कायम आभारी राहिले.

प्रस्तुत कृतीसंशोधन प्रकल्प पूर्ण करणाऱ्या माझे मार्गदर्शक मा. पाटील म. म. यांनी वेळोवेळी बडमोव मार्गदर्शन केल्यामुळे संशोधन कार्याची दिशा व प्रोत्साहन मिळाले. यास्तव मी त्यांचे सदैव ऋणी राहिले.

सदर संशोधन कार्यासाठी कॉलेज ऑफ मॅज्यूकेरान मधील सर्व प्राध्यापक वर्गाचे सहाय्य लाभले त्याबद्दल त्यांचेही मी ऋणी आहे.

ज्ञानान्योनी विद्याभंडार, कुवेंगेम येथील मुख्याध्यापक मा. श्री. भावंड सर, शिस्तक वर्ग व विद्यार्थी यांनी प्रस्तुत कृतीसंशोधनासाठी आवश्यक ती माहिती देवून सहाय्य केले, त्याबद्दल मी त्यांचेही आभारी राहिले.

सदर संशोधन कार्य पूर्ण करून असताना ज्यांनी प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्ष मदत केली आहे, त्यांचेही मी आभार मानते.

(दिवाबड्डल)

संशोधक

(गणेश राहुल बाबासा)

प्रस्तावना

आजचे युग हे स्पष्टेचे, विज्ञानाचे तसेच संगणकाचे युग म्हणून संबोधले जाते. या युगामध्ये विज्ञान विषयाचा अनेक साधारण महत्त्व आहे. म्हणून 1986 च्या राष्ट्रीय रीसर्चिक थोरनाने प्राथमिक शाळांसाठी अभ्यासक्रम वचारा कुडन विज्ञान विषयास्य मळाचे स्थान दिले आहे तर मुदलीपार आयोगाने विज्ञानास्य सामान्य विज्ञान असे संबोधले विज्ञान हा शास्त्र आहे. ने बेयिमे या भाषेतील इल्लामात्र या शब्दापासून वमसेले आहे. याचा अर्थ ज्ञान असा आहे.

विन्यूक्त ज्ञान व विशेष ज्ञान म्हणजे विज्ञान लेच विज्ञान विषयाच्या अनेक शाखा निर्माण झाल्या आहेत. माश्चामिक स्तरावर विज्ञान हा विषय विद्यार्थ्यांना अनिवार्य केलेला आहे. इयत्ता आठवीच्या विद्यार्थ्यांना विज्ञान विषयामध्ये मुख्यद्व्यांच्या संज्ञा हा घटक समाविष्ट केलेला आहे हा घटक अष्टासनांना आठवीच्या विद्यार्थ्यांना समस्था घेताने विज्ञानामध्ये होणाऱ्या नवमवीने शोचांमुळे मुख्यद्व्यांची संख्या वाढली आहे. आज नववमवक 109 मुख्यद्व्ये निसर्गात आढळतात ही मुख्यद्व्ये त्यावेळी रासायनिक अभिलेखेण भाग घेतात, त्यावेळी त्या मुख्यद्व्यांची संज्ञा माहिती असणे गरजेचे आहे.

विद्यार्थ्यांना मुख्यद्व्यांच्या संज्ञांचा वापर कुरताना काही समस्या निर्माण होताना म्हणून हे संशोधन संशोधकाने हाती घेतलेले आहे.

संशोधन समस्येशी संबंधित संशोधनाचा साक्षात्-

संशोधकाचे नाव- श्री. पवार नवनाथ हतराज

समस्या विधान-

"इयत्ता सातवीच्या विद्यार्थ्यांना विज्ञान
ज्ञानातील नियम, व्याख्या, तत्वे, सूत्रे, शिकवता येणाऱ्या
पद्धतींच्या अर्थ्यास कडून उपाययोजना करावे!"

संशोधनाची उद्दिष्टे-

1) विद्यार्थ्यांना विविध नियम, तत्वे, व्याख्या यांची ओळख कडून
उणे

विद्यार्थ्यांमध्ये विज्ञानातील मुख्यतः संकल्पना समजावून घेण्याची
प्रयत्ना विकसित करावे

विज्ञानातील गणितीय सूत्रांचा उपयोग, महत्त्व, समजावून सांगणे

विद्यार्थ्यांना विज्ञान विषयातील सूत्रे, नियम, व्याख्या, भाषण,
होताना येणाऱ्या समस्यांचा शोध घेणे.

संशोधन पध्दती-

प्रस्तुत संशोधन कार्य चार पाड्यांसि संशोधकाचे
वैयक्तिक पध्दती निवडली आहे.

माहिती संकलनाचे साधन-

प्रस्तुत संशोधनासि संशोधकाचे प्रभावली व मुखातून
माहिती संकलनाच्या साधनांची निवड केली आहे.

प्रकृता विसरे

संशोधनाची

कार्यपद्धती

प्रकरण. तिसरे

संशोधनाची कार्यपद्धती -

प्रस्तावना -

मानवी जीवन सुखी करण्यासाठी विविध समस्या सोडविण्यासाठी संशोधनाचा सर्वत्र प्रयत्न होत आहे. मानवी जीवनातील समस्या निराकरण करणे हे संशोधनाचे मुख्य उद्देश्य आहे. संशोधन करताना योग्य पद्धतीची प्रयत्ने करावे लागतात. संशोधन करताना योग्य पद्धतीची प्रयत्ने करावे लागतात. संशोधन करताना योग्य पद्धतीची प्रयत्ने करावे लागतात.

संशोधनाचा अर्थ -

Research ही संज्ञा फ्रेंच शास्त्रातून आली आहे. तो शब्द स्वच्छते - साधने असा आहे. संशोधनास इंग्रजी प्रतिशब्द रिसर्च म्हणतात. Res - पुन्हा (पुन्हा) आणि search - शोधणे असा अर्थ होतो. संशोधन म्हणजे पुन्हा पुन्हा शोधणे अथवा तपास करणे किंवा संशोधन करणे असा त्याचा अर्थ होतो.

संशोधनाच्या व्याख्या -

प्रश्नांची उत्तरे देऊन त्याच्या निराकरणाची पद्धतशीर प्रक्रिया म्हणजे संशोधन होय. - एकमत.

संशोधनाची गरज -

मानवी जीवनाच्या विज्ञानाच्या युगात माहितीची ज्ञानाची गरज महत्त्व मानले जाते. ही माहिती किंवा ज्ञान संशोधनातून मिळते. मानवी जीवनातील समस्या निराकरण साठी संशोधनाची गरज असते. मानवी संशोधनाच्या माध्यमातून मानवी जीवनात सामाजिक संशोधन करणे व्यक्ती वर्तनासंदर्भात वेगवेगळ्या उपपत्त्या मांडून मानशास्त्रासारख्या ज्ञानशास्त्रांचा विकास करणे शक्य आहे. या सर्व बाबींसाठी हे संशोधन गरजेचे आहे.

संशोधनाचे महत्त्व -

संशोधनाची निवड, गरज स्पष्ट करणे, म्हणजे संशोधनाचे महत्त्व आहे.

प्रायोगिक पध्दतीच्या पायऱ्या -

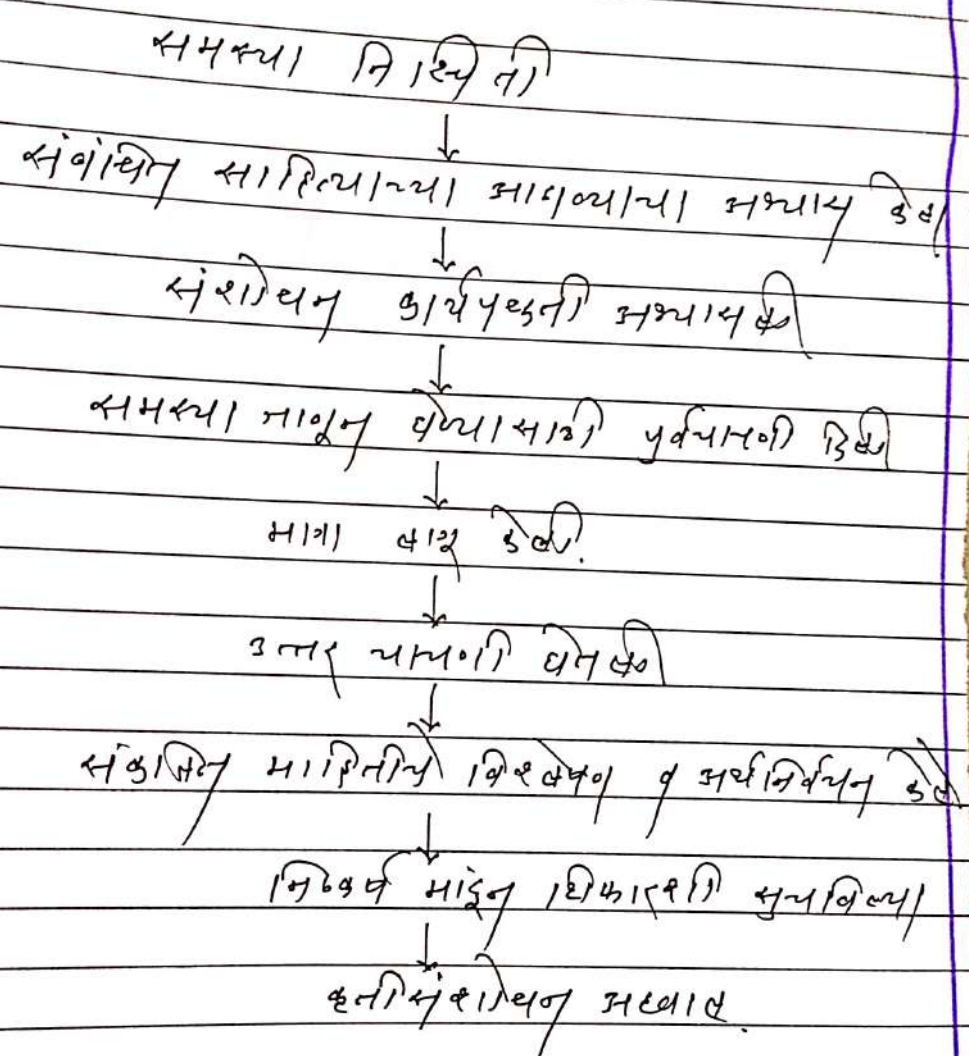
- ① समस्येचे स्वल्प म्हणजेच मध्यासाचा विषय निश्चिन करणे.
- ② समस्येच्या स्वल्पानुसार तिचे निराकरण होत राहिल अशी संभाव्य उत्तरे लक्षान घेऊन त्यातील प्रकाशी निवड पद्धतीने म्हणून करणे. परिकल्पना (१) त्या समस्येचे तात्पुरत उत्तर घेऊन
- ③ परिकल्पनेनुसार माहिती गोळा करणे.
- ④ उपलब्ध माहितीच्या आधारे परिकल्पनेचे परिसरण करणे.

प्रायोगिक पध्दतीचे उणे -

- ① प्रायोगिकनेमस्ये प्रयोजकाचा आपल्या इच्छेप्रमाणे घटना बदविता येतात.
- ② निरीक्षणाची पूर्वनिर्धारित असल्याने अचूक निरीक्षण करता येणे शक्य होत नाही.
- ③ आवश्कात वी परिस्थिती कायम ठेवून संशोधक स्वतः वाटविलेले निरीक्षण घेऊ शकतो. तसेच इतरांना निरीक्षणे घ्यायला लावून त्यांच्या निरीक्षणाची स्वतःच्या निरीक्षणाची तुलना करता येते.
- ④ परिकल्पनेच्या आधारे अनुमानाचे सामावीकरण करणे शक्य असते. त्या आधारे नवी परिस्थितीच्या संशोधन भांडीत करूना येते.

- त्यामिती विद्याभ्याना विज्ञानातील मुलद्रव्यांच्या संज्ञा
 करा करायच्या हे सांगितल्याने व भरपूर सराव दिल्याने त्याची
 समस्या सुटली की, नाही हे तपासून पाहण्यासाठी उत्तरचाचणी
 सोडून घेतली उत्तरचाचणी तपासून मिळालेल्या माहितीचे संकल्प
 सारणी करून घेणे
 पुर्वचाचणी व उत्तरचाचणीच्या गुणांची संख्याशास्त्रीय
 परिमाणाचा सहाय्याने अर्थनिर्वचन करून निष्कर्ष काढणे व समस्या
 सोडविण्यासाठी धिफारसी सुचविल्या हे कार्य प्रायोगिक पद्धतीचे
 त्रापर करून पुर्ण ठेवणे

संशोधनाची कार्यपद्धती -



समाप्ती -

पुस्तक प्रकरणांमध्ये संशोधनासाठी निवडलेली संशोधन
 पद्धती, तमसंख्या त्यातून निवडलेल्या तमुना, माहिती संकल्पनांची
 सावध यांची साविजन माहिती तिकी त्राह त्यापुढे संशोधनाचे
 प्रत्यक्ष कार्यपद्धती माहिती संकल्पनांच्या सावधानाचे निश्चितीचे
 प्रत्यक्ष प्रक्रिया सांगितली आहे

संकलित माहिती -

विद्यार्थ्यांना पुर्वजाचणी व उत्तरजाचणीस्ये (२०) पैकी
गिळयेवे गुण

अ. क्र.	पुर्वजाचणीचे गुण	उत्तरजाचणीचे गुण
1	12	16
2	08	16
3	04	08
4	06	16
5	10	14
6	08	10
7	10	18
8	12	16
9	08	14
10	06	12

विरलेषण-

क्र.सं.	पूर्वजाचणीचे उंण	अन्तर्जाचणीचे उंण	जाचणीचे गुणाचणीचे फल	अन्तर्जाचणीचे उंण विरलेषण (x^2)	x^2
1	12	16	04	1.6	2.56
2	08	16	08	2.4	5.76
3	04	08	04	1.6	2.56
4	06	16	10	-4.4	19.36
5	10	14	04	1.6	2.56
6	08	10	02	3.6	12.96
7	10	18	08	-2.4	5.76
8	12	16	04	0.6	0.36
9	08	14	06	-0.4	0.16
10	06	12	06	-0.4	0.16

$$\sum D = 56$$

$$\sum x^2 = 52.2$$

Date

$$* \text{ ਯਾਦਗਾਰੀ ਮਾਪਦਾਨ (MD)} = \frac{\sum D}{N}$$

$$= \frac{56}{10}$$

$$\text{ਯਾਦਗਾਰੀ ਮਾਪਦਾਨ (MD)} = 5.6$$

* ਯਾਦਗਾਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿਚਲਨ \rightarrow

$$SDd = \sqrt{\frac{\sum x^2}{N-1}}$$

$$= \sqrt{\frac{52.2}{10-1}}$$

$$= \sqrt{\frac{52.2}{9}}$$

$$SDd = 2.408$$

* କଟକର ଯାତ୍ରୀ ବିକଳତା -

$$SE_{md} = \frac{SDd}{\sqrt{N}}$$
$$= \frac{2.40}{\sqrt{10}}$$

$$SE_{md} = 0.75$$

* t ଗଣନା -

$$t = \frac{Dm}{SE_{md}}$$

$$t = \frac{5.6}{0.75}$$

$$t = 7.466$$

* କାମର ସଂଖ୍ୟା ନିର୍ଣ୍ଣୟ -

$$df = n - 1$$

$$df = 10 - 1$$

$$df = 9$$

निष्कर्ष -

हलूज संशोधक शुन्य परिकल्पना फेलाकता न
संशोधन परिकल्पना रिक्कारता.

सामान्य -

अशा प्रकार पुस्तक प्रकारांमध्ये प्रत्यक्ष कार्यवाही
कडून माहिती संकलित केली आहे.
संकलित माहितीचे विश्लेषण, सांख्यिकीकरण, अर्थनिर्वाचन,
व सांख्यिकीय विश्लेषण या प्रकारांमध्ये पूर्ण केले आहे.

॥ सा विद्या या विमुक्तये ॥

मॉडर्न एज्युकेशन सोसायटीचे,

Social Work Project.

शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, पिटा

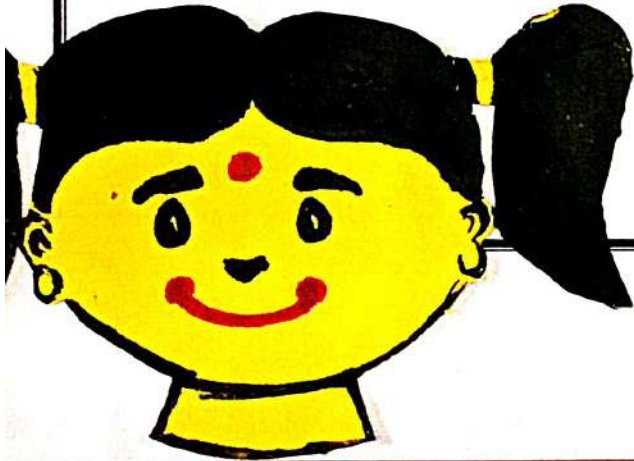
लेक वाचवा, लेक शिकवा
उपक्रमा (Save Girls)

- ❖ प्रेरणा - मा. प्रा. डॉ. सौ. गुळवणी एम्. व्ही.
- ❖ मार्गदर्शन - प्रा. सौ. साळवे एस् एम्.
- ❖ प्रशिक्षणार्थी - सौ. रंजना राहुल बागल.
- ❖ रोल नंबर - 01 PRN No. - 2020084676
- ❖ B.Ed. IIrd year Sem IV

2021-22

Jooc

12/11/21
Seem



"लेक वाचवा लेक शिकवा"

पार्श्वभूमी -

या धरतीवर मानवाचे अस्तित्व हे पुरुष आणि स्त्री या दोघांशिवाय संभव असतार नाही. आमच्या भारत देशामध्ये प्राचीन काळी स्त्रियांना देवीचा दर्जा दिला जात होता. त्यांना देवीसमान पूजनीय मानले जात होते. परंतु काही काळाने देशावर झालेल्या विदेशी आक्रमणांमुळे स्त्रियांची स्थिती चिंतादायक बनली. आमच्या भारत देशामध्ये लेक वाचवा आणि लेक शिकवा ही मोहीम लोकांच्या स्त्रीकडे पाहण्याचा दृष्टीकोन आणि त्याचे विचार बदलण्यासाठी सुरु करण्यात आली आहे.

आज भारत देशामा स्वातंत्र्य मिळवून 70 वर्षे उलटून गेली तरीही आज हुंडा बळी, स्त्रीभ्रूणहत्या आणि स्त्री पुरुष भेदभाव हा समाजाने दिसून येतोच. आज आपण 21 व्या शतकात पाहिले तरी स्त्रियांना दुय्यम दर्जा दिला जात आहे. महिला या समाजाचा एक महत्त्वाचा घटक आहे.

उद्दिष्टानुसार ध्याय

मुलीच्या जन्म आनंदाने साजरा करणे तिचे आनंदाने स्वागत करणे व नंतर तिच्या शिक्षणाची व्यवस्था कायम करणे. मुलाइतकेच स्थान मुलीला देणे. तिला उच्चशिक्षण देऊ करणे. मुलगा मुलगी भेद न करता समान शिक्षणाची संधी देणे.

उद्दिष्ट्ये -

- ◆ पक्षपाती लिंग निवड प्रक्रियेचे उच्चाटन करणे.
- ◆ मुलीचे अस्तित्व आणि संरक्षण याची खात्री करणे.
- ◆ मुलीच्या शिक्षणाची खात्री करणे.
- ◆ मुलगा मुलगी भेद याबाबत जनजागृती करणे.
- ◆ प्रत्येक व्यक्तीने मुलगी वाचविण्यासाठी आणि तिचे समाजातील वर्चस्व सुधारण्यासाठी प्रयत्न केले पाहिजेत.
- ◆ मुलाइतकेच शिक्षण मुलीला देण्याचा अधिकार आहे.

सरकारी योजना

सुकन्या समृद्धी योजना:

मुलगी प्रकाशमय पणतीसारखी असते 'असं
महान भारत सरकारन 'सुकन्या समृद्धी योजना'
आणली. ही लघु बचत योजना आहे. मुलीसाठीची
ही विशेष योजना आहे.

◆ उद्देश - मुलगी २१ वर्षांची झाल्यानंतर या योजनेचा
फायदा मुलीला मिळतो. मुलीच्या शिक्षण आणि
लग्नाच्या खर्चासाठी या योजनेचा फायदा होईल.

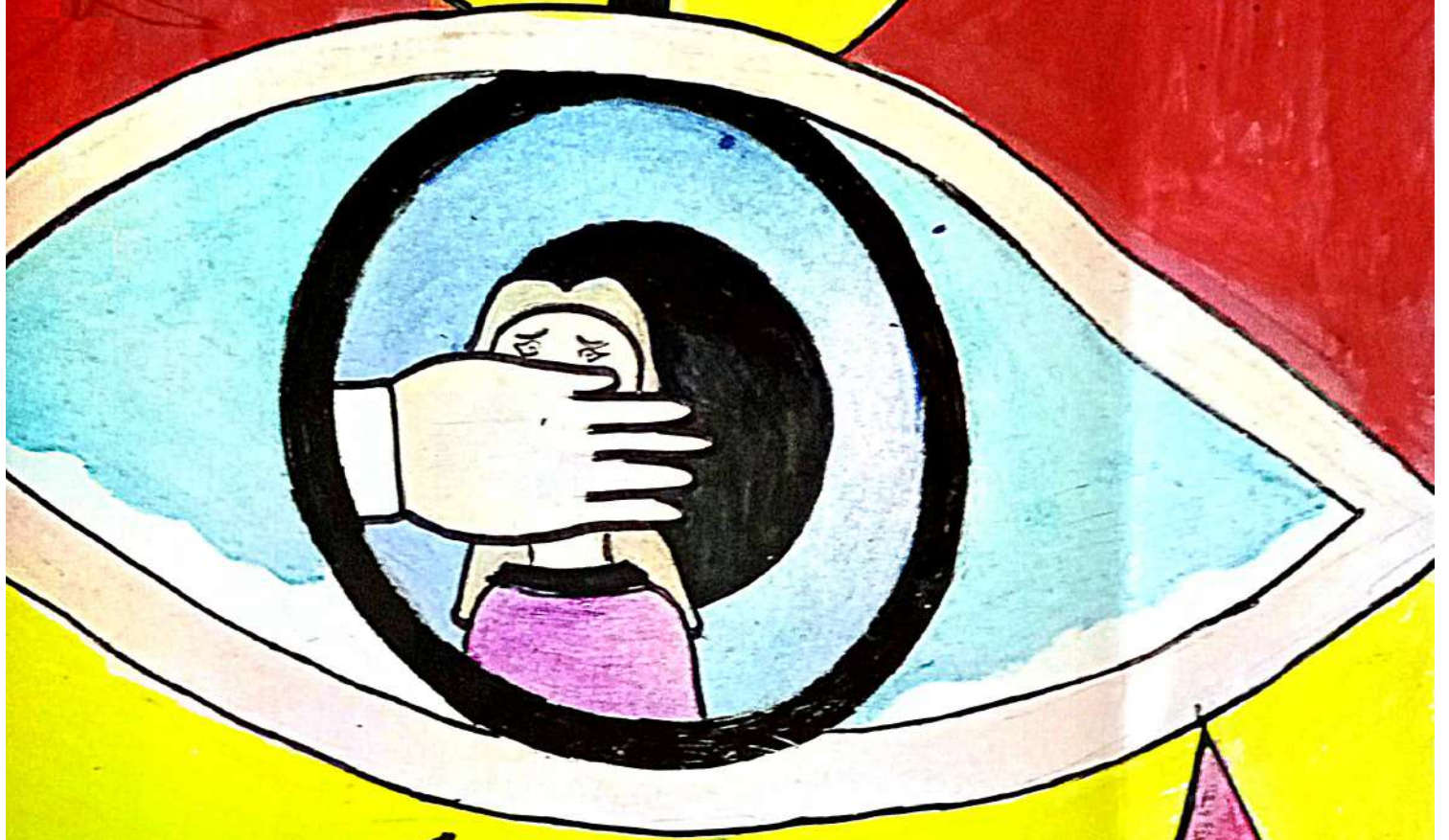
◆ कोण पात्र ठरेल? मुलगी जन्मानंतर पहिल्या १० वर्षांतच
सुकन्या समृद्धी योजनेअंतर्गत खातं उघडणं
बंधनकारक आहे.

एकच पालक किंवा कायदेशीर पालक
त्याच मुलीच्या नावे दोन खाती उघडू शकतात.
काही अपवादालात्मक प्रकरणांमध्येच अपवाद मान्य केले
जातील.

◆ प्रक्रिया - या योजनेसाठी २५०₹ खातं उघडावं लागेल.
त्यानंतर वर्षाकाठी वीड माखावेयत त्या खात्यात
एककम जमा करता येईल.

खातं उघडल्यानंतर पुढील १५ वर्षे कधीही न
चुकता या खात्यात पैसे भरणे आवश्यक आहे.
अकाऊंट | खाते उघडल्याच्या २१ वर्षांनंतर योजनेची मुदत
संपेल आणि त्याचे पैसे खातेदाराला मिळतील.

May our life
Flourish with
Wealth, When a
girl is born
in good health.



SAVE
GIRL
CHILD



चारोकरा

“मुलगी आहे
अगणाची तुळस
आणि तीच खरी
आहे अस्मित्वाची कळस ”



लेक नाही रात्र अंधारी
ती तर पहोटेचा प्रकाश!
तिला उड्डाण कराया
वेऊ स्वच्छ निर्मळ आकाश!!

लेक जन्माला आली घरी
लक्ष्मीची पावले पडली दारी!
वात्सल्याचा वषट्ठि करी
दोन कुळाची प्रकाशदायीनी खरी!!

लेक माझी गुणाची
कुपी जशी कस्तुरी मृगाची
धेऊनी भरारी कर्तव्याची
शान राखेल तिरंग्याची

लेक धुमधुमनार पेंजण!
लेक जव्ह हि जाय कोदण!!
लेक देवाने दिलेल आदण!
लेक मंद नेवणारी निरांजण!!

अध्ययन निष्पत्ती

लेक वाचवा लेक शिकवा 'या प्रात्यक्षिक
नायनिंतरची अध्ययन निष्पत्ती पुढीलप्रमाणे -

◆ विद्यार्थ्यानि लेक वाचवा लेक शिकवा 'या
उपक्रमाबद्दल माहिती मिळाली.

◆ या उपक्रमामध्ये अनेक योजना शासनाने
बाबविषया याची माहिती विद्यार्थ्यानि मिळाली.

◆ विद्यार्थ्यानि किंवाभाव मुलगा - मुलगी असून
वेदभाव अयोग्य आहे तसेच सर्व समान आहेत
यावरून मतपरिवर्तन झाले.

◆ लेक वाचवा लेक शिकवा 'या वाक्यातील
सत्यतेबद्दल सकारात्मकता दिसून ती वाढीस
लागली आहे.



मेक वाचवा मेक शिकवा योजनांची माहिती



बेटी बचाव - बेटी पढाव
एकच मुलगी असलेल्या पालकांच्या
शुक्रार करताना

आहवाल

मॉडर्न एज्युकेशन सोसायटीचे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय बी. एड. कॉलेज, विरा येथे शिवाजी विद्यापीठांतर्गत निर्धारित अभ्यासक्रमातील एक वाचपत्र लेखक शिक्वा उपक्रम हे प्रात्यक्षिक कार्य करण्यात आले.

आदर्श शिक्षक म्हणून शाळेय विद्यार्थ्यांसमोरील एक आदर्श व्यक्तिमत्त्व, एक जबाबदार शिक्षक व कर्तव्यदक्ष नागरिक म्हणून शाळेय वातावरणात वावरण असताना शाळेय विद्यार्थ्यांना आपल्या शासनाने उपक्रम व योजना या गोष्टींची सविस्तर माहिती शिक्षकांकडून विद्यार्थ्यांना व्हावी यासाठीच हे प्रात्यक्षिक बी. एड. च्या अभ्यासक्रमात समाविष्ट केले आहे.

हे प्रात्यक्षिक पूर्ण करण्यासाठी आम्हाला या प्रात्यक्षिकाचे विभागप्रमुख प्रा. साठे व मंडल व सर्व प्राध्यापकांचे रूप मोलाचे सहकार्य व मार्गदर्शन लाभले. तसेच प्रा. डॉ. सौ. बुळवणी एम्. ए. यांनी प्रेरण दिली. त्याबद्दल मी या सर्वांचे आभार मानत.

धन्यवाद!

हनुमंत

13/11/21

प्रशिक्षणार्थी सही

मार्गदर्शक सही

Text book Analysis.

॥ सा विद्या या विमुक्तये ॥

मॉडर्न एज्युकेशन सोसायटीचे,

शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय,

विटा. Textbook Analysis

विषय

: इतिहास पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक
निरिक्षण

प्रेरणा

: प्रा. डॉ. गुरुवणी एम्. व्ही.

मार्गदर्शक

: प्रा. तेखळे एस्. एच्

प्रशिक्षणार्थी

: अश्विनी आनंदकुमार कोळी

सेल नंबर

: 38

Seen

11.11.20

* अनुक्रमापिका *

अ.नं.	तपशिल	दिनांक	स्वाक्षरी
1]	प्रस्तावना		} Mavelle
2]	तात्त्विक माहिती		
3]	इथल्ला गवीच्या पाठपुस्तकाचे चिकित्सक परिक्षण		
4]	अहवाल		

प्रस्तावना

शिक्षक हा विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास करण्यासाठी सदैव तत्पर असणे शिक्षकांची विविध अध्यापन पद्धती, अध्यापन कौशल्ये मुख्यत्वापणे पद्धती या सर्वा-विषयी माहिती असणे आवश्यक असते. एखादा विषय विद्यार्थ्यांना सखोलपणे शिकवण्यासाठी त्या विषयाला आवश्यक सर्व कौशल्य शिक्षक आत्मसात करून घेत असतो तसेच शिक्षकाला आपण अध्यापन करित असलेल्या विषयाची विद्ययापीठाने इतिहास अध्यापन पद्धती व हिंदी अध्यापन पद्धती हे विषय वी.एड. च्या अभ्यासक्रमात समाविष्ट केलेला आहे. पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक परिक्षण करून त्याचा अहवाल तयार करणे हे प्रात्यक्षिक कार्य आहे.

हे प्रात्यक्षिक करत असताना श्यता नवी च्या इतिहास या पाठ्यपुस्तकाचे चांगल्या पाठ्यपुस्तकांच्या निकषांच्या आधारे चिकित्सक निरीक्षण / परिक्षण केले व त्याचलून अहवाल तयार केला व प्रात्यक्षिक कार्य पूर्ण केले.

पाठ्यपुस्तके - (Text - books)

Text book शाराही मराठी इतिहास क्रमिक पुस्तक अभ्यासपुस्तक असे विविध शब्द वापरले जातात. साध्यपुस्तक हे शिक्षणाचे मुख्यतः साधन आहे. पुस्तक से पाठ्यपुस्तकाचा स्थानावहल मतभेद दिसून येतात. फहीच्या मते पाठ्यपुस्तकास इतिहास अध्याफनात स्थान नको शिक्ष पाठ्यपुस्तकाचा वान्वन करणे म्हणजे इतिहास शिकविणे अशी शिक्षकांची भावना असते. काही तज्ञांच्या मते पाठ्यपुस्तक हवेच कारण पाठ्यपुस्तकांमुळे इतिहासाचे ज्ञान चाह्या अवधीत देता येते. विषय घटकाची व्याप्ती व मयादा लक्षात येते. परिक्षकांना घटक व्याप्तीनुसार प्रश्न काढणे सोपे जाते.

पाठ्यपुस्तकांचा अर्थ -

निरनिरळ्या लेखकांनी पाठ्यपुस्तकांची व्याख्या निरनिरळ्या प्रकारे केली आहे.

"Text-book ought not be used as a collection of facts to be learnt by heart but Teachers as store house of basic information which the pupils can use in variety of active ways"

— C.P. Hill

"Text book is half of apparatus of teaching."

— Keating

"Text book of instruction standard book in a branch of study" — Oxford - शाब्दकोश

"नेमून दिलेला अभ्यासाचा भाषा ज्ञान दिलेला आहे. अभ्यास करण्यासाठी ज्या पुस्तकाचा वापर करता येतो.

उत्पा. पुस्तकांचा विद्यार्थी अध्यापनासाठी आवश्यक असणारी पाठ्यांश वाचावयास मिळतो. उत्पा. पुस्तकांना पाठ्यपुस्तक म्हणतात. विद्यार्थी व यांच्या संदर्भात पाठ्यपुस्तकाची कायद्या पुढीलप्रमाणे व्याख्या होईल.

"Any School Subject book used by a child for study purpose."

पाठ्यपुस्तकाचे उपयोग -

- * पाठ्यपुस्तकात विषय सांख्यी पद्धती प्रमाणे केलेली असल्याने अध्यापन अध्यापनास उपयोगी पडते.
- * पाठ्यपुस्तकातून स्पष्टीकरण करण्यास म्हणजेच त्यांची अदृश्ये कोणती व कार्यक्रम कोणते हे समजण्यास मदत होते.
- * विविध ठिकाणी असलेल्या शास्त्रात्मक विषयातील कामकाजात एकात्मता आणण्यासाठी हे उपयोगी पडते.
- * विविध क्षेत्रांमध्ये विकसित करण्याचे मार्गदर्शन पाठ्यपुस्तकातून मिळते.
- * वर्गात शिकविलेल्या भागांची अंमली करण्यास यांचा उपयोग होतो.
- * पाठ्यपुस्तकांमुळे पाठ्यक्रम उच्चसमोर राहतो. शिक्षक व विद्यार्थी यांचे दिशेने जात आहेत याची खात्री पटते.

इयत्ता 7 वी - च्या इतिहास पुस्तकाचे चिकित्सक परिक्षण

इयत्ता 7 वी - च्या इतिहास हे पाठ्यपुस्तक 'महाराष्ट्र राज्य' माध्यमिक व उच्च माध्यमिक मंडळ पुणे येथून तयार होते.

या पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक परिक्षण खालील - प्रमाणे दोन मुद्द्यांच्या आधारे केले जाते.

१) पाठ्यपुस्तकाचे बाह्यरूप

२) पुस्तकाचे आंतरिक स्वरूप

* १) पाठ्यपुस्तकाचे बाह्यस्वरूप

१) मुखपृष्ठ व मूलपृष्ठ -

पुस्तकाचे मुखपृष्ठ व मूलपृष्ठ आकर्षक असते.

मुखपृष्ठ व मूलपृष्ठाचा कागद हा जाड व प्लॅस्टिक कोव्हींग असलेला असतो. पाठ्यपुस्तकाचे मुखपृष्ठ व मूलपृष्ठ हे विषयाला अनुसरून असते.

१) पुस्तकाचा आकार :-

पुस्तकाचा आकार 58 5x86 C.m इतका आहे.

हा आकार पुस्तकाला योग्य असा आहे. या पुस्तक विद्यार्थ्यांना सहजपणे हाताळता येईल असे आहे.

१) अक्षराचा आकार :-

अक्षराचा आकार हा विद्यार्थ्यांच्या वयोमानानुसार योग्य आहे. पुस्तकातील मुद्रा/उपमुद्रा नियम हे ठळक अक्षरात व रंगीत आहेत.

२ पाठ्यपुस्तकाचे आंतरिक स्वरूप-

विस्तृत अनुक्रमणिका, अद्दिष्टांना अनुसूचक लेखन, विषयांशी मांडणी, भाषाशैली, चित्रे आशयाचे स्फूर्तीकरण, आशय, समवाय, आशयाची क्रमवद्धता हातजर्जनाची प्रक्रिया इ. बाबींच्या निकषांच्या आधारे पाठ्यपुस्तकाचे आंतरिक परिष्कार केले जाते.

i) अनुक्रमणिका :-

पाठ्यपुस्तकातील अनुक्रमणिका ही त्यातील प्रकरणांच्या पृष्ठांकांशी व प्रकरणातील मुद्द्यांच्या पृष्ठांकांशी माहिती देणारी आहे. पाठ्यपुस्तकातील अनुक्रमणिकेमुळे त्यातील प्रत्येक धारक तसेच उपधारक स्पष्ट होतात. अनुक्रमणिका विस्तृत स्वरूपात आहे.

ii) अद्दिष्टांची साधिता :-

इयत्ता ७ वी-चे पाठ्यपुस्तक इतिहासातील अद्दिष्टांना अनुसूचक केलेले आहे. यामध्ये इतिहासातील कावेगळ्या अद्दिष्टांच्या समावेश केला आहे.

iii) शीर्षक :-

पाठ्यपुस्तकातील धारकांची व उपधारकांची मांडणी प्रमुख मुद्दे यांनु व्यवस्थित स्थान दिले गेलेले आहे. शीर्षकाच्या सहाय्याने विद्यार्थ्यांना पाठ्यपुस्तकातील सारांश कळवता येत होते.

iv) भाषाशैली :-

इतिहास पाठ्यपुस्तकातील भाषा अगदी शोपी, सरळ व सहज समजणारी आहे. आशय स्पष्ट करण्यासाठी मुद्दे हे तर्कशास्त्रीय दृष्ट्या मांडलेले आहेत.

१) आशयाची मांडणी :-
या पाठ्यपुस्तकात विद्यार्थ्यांची मांडणी सोप्याकडून
कठीणाकडे, मूलाकडून उच्चकडे अशा उच्चापन शृंगानुसार
आहेत.

आशय समवाय :-

आशय श्यक्त करण्यासाठी विविध उदाहरणांच्या वापर
केलेली आहे. पाठ्यपुस्तकात अभ्यासिका, वखरी, पेटाडे यांच्या
कळजीपूर्वक उपयोग केला आहे. कारण त्यात कल्पनेचा
भाग पुढे आहे. लेखकांनी विवेचन करताना योग्य परिभाषित
शुद्ध वापरले पाहिजेत आहेत. इतिहास संशोधनातून प्राप्त
झालेली अद्यावत माहिती मिळाली.

आशयाची क्रमबद्धता :- पाठ्यांशाच्या क्रमबद्धतेचा विचार
संपूर्ण पुस्तकात दिसून येतो. पाठ्यपुस्तकातील धटक
हे क्रमबद्धतेने मांडलेले आहेत. धटकांमध्ये मुख्यसुद्धे व उपसुद्धे
योग्य क्रमाने विकसित केलेले आहेत. प्रत्येक पाठ्याच्या शेवटी
सारांश दिलेला आहे.

ज्ञानार्जनची प्रक्रिया :- ज्ञान संपादन करणे ही श्रुंताश्रुतीची प्रक्रिया
आहे. तशीरुद्धा ही क्रिया योग्य प्रकारे घडून येण्यासाठी या
पाठ्यपुस्तकात खालील गोष्टींचा विचार केलेला आहे.
१) विद्यार्थ्यांना विषयाची आवड निर्माण व्हावी. यासाठी विविध
उदाहरणांचा वापर केलेला आहे.

२) पाठ्यपुस्तकात धटकांमध्ये सारांशसंय दिलेले आहे.

स्वाध्याय :-

प्रत्येक प्रकरणाच्या शेवटी त्या प्रकरणातील आशयाने
अनुसृत विद्यार्थ्यांच्या बुद्धिसि कल्पना वास्तविक विचारवास्तविसि
व क्रियाशीलतेस चाळना मिळेल इतले स्वाध्याय दिले
जातात. या स्वाध्यायात नवीन प्रकारचे वस्तुनिष्ठ प्रश्न

अहवाल

मॉडर्न एज्युकेशन सोसायटीचे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय वित्त (बी. एड. कॉलेज वित्त) येथे शिवाजी विद्यापीठाने निदेशित केलेला अभ्यासक्रमानुसार इतिहास अध्यापन माहितीचे पद्धतीचे अध्यापन करून त्यातील नवीनचा इतिहास विषयाच्या पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक निरीक्षण/परिष्कार करून अहवाल तयार केला.

या प्रात्यक्षिकद्वारे पुस्तकाचा उपयोग विद्यापीठाना च्यांगल्या प्रकारे होण्यासाठी पाठ्यपुस्तक कोठल्या च्यांगल्या निकषांच्या आधारे करणे या विषयी माहिती मिळाली.

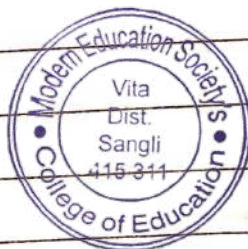
हे प्रात्यक्षिक पूर्ण करण्यासाठी प्रा. तेरदाळे मैडम व इतर प्राध्यापक यांनी मोठ्याने सहकार्य केले. त्याबद्दल मी त्यांचे आभार मानते.

टीक्यवाद ०००००

S. Arundel

परिष्कारार्थी सही

सहकार्यी सही.



S. Arundel
PRINCIPAL,
Modern Education Society's
College of Education, VITA,
Dist. Sangli, 415 311